

Το Πρεκαριάτο και οι Περικοπές: Αναδομώντας την Αυτονομία

Ποιοι είναι το πρεκαριάτο? Είμαστε εμείς, από την πλευρά που δεχόμαστε αυτή την κρίση και αυτές τις περικοπές, το πρεκαριάτο?

Η συζήτηση για το πρεκαριάτο είναι σημαντική για την κατανόηση του υπόβαθρου των περικοπών και της κρίσης, και την ανοικοδόμησης μίας εναλλακτικής λύσης. Η συζήτηση έχει το δικό της λεξικό. Υπάρχει ένας αριθμός αλληλεπικαλυπτόμενων όρων: “precarious” (επισφαλής) αναφερόμενος στις ασταθές μορφές εργασίας και ζωής, “precarity” (επισφάλεια), ένας ευρύτερος όρος της συνθήκης του να είσαι precarious αντιμετωπίζεται ως ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της σύγχρονης οικονομίας, “precariat” (πρεκαριάτο) ως ουσιαστικό για το στρώμα των ανθρώπων που ζουν και εργάζονται επισφαλώς (κατά αναλογία με το προλεταριάτο), και “precariousness” (αβεβαιότητα) για μία ευρύτερη έννοια της υπαρξιακής τρωτότητας. Αυτές οι ιδέες πρώτα αναδύθηκαν στα Ιταλικά κοινωνικά κινήματα πριν εξαπλωθούν κάπου αλλού (Federici, 2006) και αποδίδονται σε μία «ανασύνθεση της εποχής του κεφαλαίου και της εργασίας» (Brophy και de Peuter, 2007:117). Σήμερα, θα πρότεινα ότι είναι πολύ χρήσιμα στην κατανόηση και στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Η επισφάλεια θα έπρεπε εδώ να ειδωθεί από δύο γωνίες. Η επισφάλεια συγχρόνως αναφέρεται στη «μη αυτοκαθοριζόμενη ανασφάλεια σε όλους τους τομείς της ζωής και της δουλειάς» και στην πιθανότητα εμφάνισης νέων μορφών αντίστασης από το πρεκαριάτο (Raunig, 2004). Υπάρχει σε ένα πόλο μεταξύ άγχους και φόβου από τη μία πλευρά, και της δικής της θέσης να φοβίζει την κυρίαρχη τάξη από την άλλη. Ο Raunig (2007) υποστηρίζει ότι το πρεκαριάτο είναι διαφορετικό από το προλεταριάτο σε ότι δεν μπορεί να είναι μία *ενοποιημένη* τάξη συνδεδεμένη με «μοριακές και γραμμικές αντιλήψεις της επανάστασης». Είναι ένας όρος για ένα «νέο κοινωνικό υποκείμενο» που προέκυψε από την αυτοενέργεια σε αυτή τη νέα σύνθεση (Shukaitis, 2006). Είναι συνδεδεμένος με τη διάχυση των υποκειμένων της επανάστασης. Η ανάδυση του αγώνα από τους φοιτητές ειδικά, οι παράλληλες προηγούμενες αφηγήσεις που βλέπουν αυτή την ανάδυση αυτών των νέων βάσεων του αγώνα ως εξασθένηση των παλαιότερων παραγόντων της επανάστασης. Φοιτητές, πολιτικά διαφωνούντες, περιθωριακοί φτωχοί άνθρωποι, καταπιεσμένες μειονότητες και υποκουλτούρες γίνονται η περιοχή της επανάστασης (Marcuse, 1969). Η έννοια του πρεκαριάτου προσπαθεί να συνδέσει αυτές τις ομάδες, δίνοντας έμφαση στις συνέχειες όπως επίσης και στις διαφορές με το προλεταριάτο.

Επισφάλεια και η Νεοφιλελεύθερη Οικονομία

Σαν ένα αρνητικό φαινόμενο, η επισφάλεια περιλαμβάνει συνθήκες που δημιουργούν ανασφάλεια για τη διαρκή πρόσβαση στους απαιτούμενους πόρους για τη ζωή ή την προσωπική ανάπτυξη (Precarias, 2004). Αυτό είναι αποτέλεσμα της εξάρτησης στον

καπιταλισμό: «η ζωή γίνεται εξαρτώμενη από το κεφάλαιο και συνεπώς επισφαλής», με ζωές που καθίστανται επισφαλείς επειδή αντιμετωπίζονται ως ισοδύναμες και επομένως περιττές και αντικαταστάσιμες (Mitropoulos, 2005) Η επισφάλεια περιλαμβάνει μία εμπειρία αδιάκοπης κίνησης μεταξύ διαφορετικών προσωρινοτήτων και ταχυτήτων , δημιουργώντας την παραδειγματική θέση, «δεν έχω το χρόνο» (Tsianos and Papadopoulos, 2006). Περιλαμβάνει μία «τομή» ή σχισμή, η οποία «διαρρηγνύει την εργασία» και τον πολιτισμό από τις «προηγούμενες ιστορικές συνθέσεις της παραγωγής», πιθανά συνδεδεμένη με την άνοδο δικτύων και στον καπιταλισμό και του αντιπάλου του (van Veen, 2010). Η επισφάλεια προκαλεί φόβο σε αυτούς που την υφίστανται , η οποία χρησιμοποιείται ως μέσο ελέγχου από τα αφεντικά. Αυτός ο φόβος χρησιμοποιείται ως τρόπος κυριαρχίας... με στόχο τον εξαναγκασμό των εργαζομένων στην υποταγή, στην αποδοχή της εκμετάλλευσης» (Bourdieu, 1998:85). Αυτός ο φόβος συγκεντρώνεται στην «κόλαση απουσίας εγγυήσεων» (Guattari and Negri, 1990:76), στον κίνδυνο καταστροφής μέσω της έλλειψης κοινωνικής ασφάλειας.

Οι προϋποθέσεις για την επισφάλεια με αυτή την έννοια προέρχονται από τη νεοφιλελεύθερη σφαγή της δεκαετίας του 1980 και μετά, που κατέστη δυνατή με το παγκόσμιο outsourcing (υπεργολαβία), την παραγωγή «just-in-time» και τα δίκτυα επικοινωνίας (Berardi, 2007:75-7; Virno, 2004:56-9). Η επισφαλοποίηση, η άνοδος της επισφαλούς εργασίας, είναι ένα «νεοφιλελεύθερο εργαλείο διακυβέρνησης» που χρησιμοποιεί κοινωνική ανασφάλεια, ή την ενεργή «εισαγωγή της έλλειψης ασφάλειας» ως ένα μέσο να εξαναγκάσει τους ανθρώπους να υποταχθούν ή να συμμορφωθούν με τις σταθερές της κανονικότητας (Lorey, 2010). Ακόμα και αν κάποιος δεν είναι επισφαλής, η επίγνωση του κινδύνου της επισφάλειας είναι πανταχού παρούσα (Brophy and de Peuter, 1998:183). Από πολλές απόψεις είναι λοιπόν η επανάληψη ενός μακροχρόνιου σχεδίου της παραγωγής τεχνητής έλλειψης σαν ένα μέσο για να εξαναγκάζουν τους ανθρώπους να δουλεύουν και να υποτάσσονται (McMarvill and Los Ricos, n.d.).

Βασίζεται σε νέες μορφές υποταγής. Ο Berardi υποστηρίζει ότι περιλαμβάνει τη διάλυση του εργαζομένου ως ενεργού παραγωγικού συντελεστή ή εργατικής δύναμης, με την εργασία αντίθετα να αγοράζεται και να πωλείται ως χωριστά πακέτα χρόνου. Ο μισθός δεν καλύπτει πλέον σε πλήρη έκταση τις οικονομικές ανάγκες ενός εργαζόμενου, αλλά μόνο την τιμή του κάθε πακέτου (2009:32,38). Σύμφωνα με τον ακτιβιστή για την επισφάλεια Alex Foti, επισφάλεια είναι «το να αδυνατεί κάποιος να σχεδιάσει το χρόνο του επειδή βρίσκεται σε κατάσταση εφημερίας σε ένα χρονοδιάγραμμα «καθοριζόμενο από εξωτερικές δυνάμεις» (αναφέρεται από Neilson and Rossiter, n.d.). Το προκαριότο είναι στη μεταβιομηχανική κοινωνία ότι ήτανε το προλεταριάτο στη βιομηχανική κοινωνία (Foti, αναφέρεται στον Raunig, 2007)

Πρέπει να προστεθεί ότι το προκαριότο δεν είναι αποκλειστικά οικονομικό, αλλά διεισδύει σε ευρείς σφαίρες της καθημερινής ζωής. Η αίσθηση της υπόστασης σε επισφαλή θέση μπορεί επίσης να προέλθει από μία ευρύ φάσμα εμπειριών που παράγουν ένα γενικό αίσθημα ανησυχίας, από μοντέλα εργασίας και οικονομικής αστάθειας μέχρι «τρομοκρατία» και οικολογική κρίση (Neilson and Rossiter, n.d.).

Το τρέχων κύμα περικοπών θα αυξήσει την επισφάλεια αν αυτό πετύχει, αλλά η επισφάλεια είναι κιόλας διαδεδομένη πλατιά στη Βρετανία, από τη δεκαετία του '80. Οι περικοπές μερικές φορές αναλύονται ως συσσώρευση μέσω αποστέρησης ή «περιφράξεων» και οι δύο όροι που αναφέρονται αρχικά σε πρακτικές όπως της αρπαγής της γης. Αυτές οι έννοιες προτείνουν ότι υπάρχει ένα πεδίο «κοινών», όπως η κοινή γη στην Βρετανία προ περιφράξεων, το οποίο το σύστημα περιοδικά προσπαθεί να «περιφράξει» ή να αρπάξει, κλέβοντάς το από το λαό (αποστέρηση) έτσι ώστε να το διεκδικεί ως κέρδος ή να το χρησιμοποιεί για να παράγει κέρδος (συσσώρευση). Σε αυτή την περίπτωση, όμως, υπάρχουν δυσκολίες που οφείλονται στη σχέση του κράτους με αρκετά από τα εν λόγω «κοινά». Ένας από τους κινδύνους των αγώνων γύρω από τις περικοπές είναι η επιστροφή σε μία έμφαση στους παραδοσιακούς αριστερούς-δεξιούς αγώνες, παραμελώντας την ανεξάρτητη διάσταση του αγώνα μεταξύ εξουσιαστικών και αντιεξουσιαστικών κοινωνικών μορφών. Είναι λοιπόν σημαντικό να δώσουμε έμφαση ότι και τα δύο αυτά «κοινά» είχαν χάσει στον αγώνα και ότι μπορούν να ανασυντεθούν σε μη κρατικές μορφές.

Η επισφάλεια μπορεί να ειπωθεί ως μία επίθεση στον «κοινωνικό μισθό» του προκαριάτου. Μαζί με ένα συγκεκριμένο μισθό, οι εργαζόμενοι έχουν και ένα «κοινωνικό μισθό» ή το σύνολο των πραγμάτων που πληρώνονται και δίνονται από διαφορετικούς κοινωνικούς θεσμούς. Πληρωμένες παροχές, εύκολα διαθέσιμη πιστώση, υπηρεσίες υγείας και δωρεάν εκπαίδευση όλα αυτά είναι μέρος του «κοινωνικού μισθού». Οι περικοπές παροχών ή παροχών του κράτους πρόνοιας είναι λοιπόν το ποσό των περικοπών του κοινωνικού μισθού και είναι παρόμοιες με τις περικοπές ενός αφεντικού στο μισθό του εργαζομένου. Ο νεοφιλελευθερισμός περιλαμβάνει συσσωρευμένες επιθέσεις στον κοινωνικό μισθό και τα «κοινωνικά δικαιώματα» που κερδηθήκανε από έντονους αγώνες σε αρκετές χώρες (Fantone, 2006). Οι περικοπές λοιπόν πρέπει να θεωρηθούν ως μέρος μίας γενικής πίεσης προς τα κάτω στην συνθήκη διαβίωσης των φτωχότερων και πιο περιθωριακών κομματιών του πληθυσμού.

Επισφάλεια εναντίων Φορντισμού

Η επισφάλεια συνήθως ορίζεται σε αντίθεση με την προηγούμενη περίοδο, το Φορντισμό. Η επισφάλεια είναι, σε ένα κλασικό ορισμό, «εργασιακές συνθήκες που προέκυψαν μετά τη μετάβαση από τις δια βίου, σταθερές δουλειές, κοινές στις βιομηχανικές καπιταλιστικές και κράτους πρόνοιας οικονομίες στις προσωρινές, ανασφαλείς, χαμηλόμισθες δουλειές που εμφανισθήκανε με την παγκοσμιοποίηση των υπηρεσιών και της χρηματοπιστωτικής οικονομίας» (Casas-Cortes and Cobarubbias, 2007:115). Ο Berardi υποστηρίζει ότι αυτό σημαίνει για το χώρο της εργασίας όχι σταθεροί κανόνες (2009:31). Η επισφάλεια διακρίνεται από την προηγούμενη φάση του καπιταλισμού, μέχρι τα μέσα του '70 στη Βρετανία και μέχρι το 2000 σε περιοχές της Ευρώπης, στην οποία το κράτος συμμετείχε σε μεγάλο βαθμό στη ρύθμιση της οικονομίας, υπήρχε ένα εκτεταμένο κράτος πρόνοιας που κάλυπτε τα περισσότερα κοινωνικής σημασίας κομμάτια του πληθυσμού, η οικονομία διαχειριζόταν από μία τριμερή συμμαχία καπιταλιστικών, κρατικών και εργατικών ηγετών και η οικονομία κυρίως λειτουργούσε μέσω πλήρους απασχόλησης, δια βίου εργασιών με

προγραμματισμένο ωράριο οι οποίες πληρωνόντουσαν με ένα οικογενειακό μισθό (αρκετός για να διατηρήσει ένα αξιοπρεπή επίπεδο διαβίωσης για τον εργαζόμενο και για αρκετούς εξαρτώμενους από αυτόν και ως εκ τούτου συμβατές με τις πυρηνικές οικογένειες στις οποίες οι γυναίκες δεν εργάζονταν). Αυτό μερικές φορές αναφέρεται ως «Φορντισμός» (ως μία επέκταση της οργανωμένης αναπαραγωγής της παραγωγικής εργασίας που εγκαινιάστηκε από την εταιρεία Ford στην Αμερική), «κορπορατισμός» (εξαιτίας της ολοκληρωμένης ή «κορπορατιστικής» (σωματειακής) φύσης των σχέσεων κράτους-κεφαλαίου-εργασίας ή του «οργανωμένου καπιταλισμού» (επειδή το κράτος οργάνωσε την αναπαραγωγή των συνθηκών για την καπιταλιστική συσσώρευση, όπως το να παρέχει εκπαίδευση, περίθαλψη, οδικά δίκτυα κ.α.). Οι συζητήσεις για την επισφάλεια συνήθως ξεκινάνε με την αντίθεση σε αυτή την προηγούμενη περίοδο (Brophy and de Peuter ,2007:180).

Ενώ αυτού του είδους η ρύθμιση έχει εξαφανιστεί από το 1980 και μετά στη Βρετανία, παραμένει το σημείο αναφοράς του πως οι περισσότεροι άνθρωποι φαίνεται να σκέφτονται για τη δουλειά. Εκείνοι από εμάς που μεγαλώσανε στην επισφάλεια θεωρούνται λοιπόν από τη γενιά των γονέων τους ως χαμηλών επιδόσεων (επειδή δεν έχουμε της πλήρους ωραρίου – δια βίου εργασίας που περιμένανε να έχουμε), και από την άλλη, αν οι γονείς μας ήτανε μεσαία τάξη - ή περιλαμβάνονται στην εργατική τάξη (και συνεπώς όχι στο περιθώριο), έχουνε συχνά τα προνόμια μία σταθερής εργασίας, κοινωνικού κράτους πρόνοιας και υψηλότερων μισθών από ότι εμείς έχουμε (ως εκ τούτου οι τρέχουσες νεώτερες γενιές καταλήγουν να ζουν με τους γονείς τους περισσότερο από ότι κάνανε, ή να βασίζονται πάνω τους οικονομικά). Στην Ιταλία, ο Fantone (2006) υποστηρίζει ότι αρκετά μέλη της επισφαλούς γενιάς θωρακίζονται από τις χειρότερες ακρότητες της περιθωριοποίησης βασικά μέσω της βοήθειας των οικογενειών τους, αντλώντας από τους πόρους που είχαν διανεμηθεί στις παλαιότερες γενιές.

Φυσικά υπάρχουν επίσης εξαιρέσεις, γιατί ο Φορντισμός δεν τα περιλάμβανε πραγματικά όλα ποτέ. Βασιζόταν σε ένα διαχωρισμό μεταξύ ενός μικρού αριθμού υψηλά ειδικευόμενων, κοινωνικά ενταγμένων εργαζομένων και ενός αρκετά μεγαλύτερου στρώματος κονιορτοποιημένων εργατών (Neilson and Rossiter,2008:57). Τα πράγματα ήτανε πολύ περισσότερο δύσκολα για τους μετανάστες, για ανθρώπους από εξαιρετικά φτωχά υπόβαθρα, και για ανύπαντρες γυναίκες από ότι η συνηθισμένη εικόνα συνεπάγεται. Οι γυναίκες σήμερα αναμφισβήτητα έχουν περισσότερες οικονομικές ευκαιρίες, αν και αυτό είναι συζητήσιμο. Υπάρχει επίσης το πρόβλημα ότι το Φορντιστικό μοντέλο ήταν πλήρως υλοποιημένο μόνο στις πλούσιες Βόρειες χώρες, όχι στην πλειοψηφία του κόσμου (αν και ήταν η έμπνευση για τα σχέδια ανάπτυξης αυτής της περιόδου). Αλλά το θέμα είναι ότι ο κοινωνικός καθορισμός της κανονικότητας στην εργασία βασίζεται σε κάτι το οποίο υπήρχε τότε αλλά δεν υπάρχει σήμερα. Επιπλέον ο ίδιος ο Φορντισμός ήτανε η εξαίρεση στην καπιταλιστική ιστορία (Mitropoulos,2005;Neilson and Rossiter,n.d.;Berardi,2009:31) και ήταν μία γεωγραφική εξαίρεση, που πραγματικά δεν εφαρμόστηκε ποτέ έξω από τις πλούσιες χώρες (Raunig,2007). Επειδή ο Φορντιστικός τύπος της καριέρας καθοριζότανε κανονιστικά ως φυσιολογικός και ήταν/είναι ο πιο ορατός τύπος καριέρας, υπάρχει μία τάση ακόμα και μεταξύ των ακτιβιστών της επισφάλειας να υποθέτουνε ότι αυτός ήταν/είναι ο φυσιολογικός και ότι η επισφάλεια μία ιστορική εξαίρεση. Στην πραγματικότητα, υπό την όψη της ιστορίας του καπιταλισμού, ο Φορντισμός

ήταν μία σχετικά μικρή παρεκτροπή στη μακρά ιστορία της επισφάλειας. Είναι πιθανών πιο χρήσιμο να σκεφτόμαστε το Φορντισμό μάλλον, παρά την επισφάλεια, σαν την εξαίρεση.

Σε ένα βαθύτερο επίπεδο, η επισφάλεια είναι θεμελιώδης για τον καπιταλισμό, ο οποίος βρίσκεται « συνέχεια σε κρίση». Προσωρινές σταθερότητες σαν το Φορντισμό, συμβαίνουν μόνο μετατοπίζοντας την κρίση, είτε σε λιγότερο τυχερές ομάδες, είτε στο μέλλον μέσω του χρέους (Mitropoulos, 2005). Ο καπιταλισμός πάντα καθιστά τους εργάτες επισφαλείς, επειδή οι εργάτες είναι εξαρτώμενοι από την πώληση της εργασίας και αυτή η πώληση δεν είναι εγγυώμενη ποτέ (Brophy and de Peuter, 2007:188). Οι Neilson και Rossiter (n.d.) υποστηρίζουν ότι ο Φορντισμός ήταν πραγματικά απλά μία εναλλακτική μορφή της επισφάλειας, με τον καπιταλισμό να καταναλώνει χρόνο, ενέργεια και να επιδρά (σε συναισθήματα) και να παράγει άλλες μορφές άγχους. Κριτική έχει αναπτυχθεί επίσης ότι η επικέντρωση στις διαφορές από το Φορντισμό δεν προσφέρει θεωρητικές δυνατότητες να φανταστεί κανείς τις μελλοντικές εξελίξεις (Tsianos and Papadopoulos, 2006).

Ότι είναι νέο δεν είναι η επισφάλεια, αλλά η επέκτασή της σε ένα αυξανόμενο φάσμα κοινωνικών τομέων, ειδικά σε πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, μη μετανάστες άντρες (Precarias, 2004; Weber, 2004; Vishmidt, 2005), η ανακάλυψη της επισφάλειας μεταξύ αυτών που δεν την περιμένανε (Mitropoulos, 2005). Στην πραγματικότητα, έφθασε σε αυτή την ομάδα πυρήνα πολύ καιρό πριν, με την αύξηση των προσωρινών δουλειών, αν και είναι ακόμα επεκτείνεται μάλλον παρά να συστέλλεται (Lorey, 2010). Αυξητικά, οι απόφοιτοι δεν μπορούν πλέον να υπολογίζουν σε μία σταθερή δουλειά μετά την αποφοίτηση, αλλά αντίθετα θα καταλήξουν να κινούνται μεταξύ διαφόρων ημι-αυτο-απασχολούμενων θέσεων στο δημιουργικό πεδίο, «χαρακτηριζόμενες από ένα ολοένα διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ των πρότερων υψηλών κοινωνικών τους θέσεων και των τρεχουσών άθλιων συνθηκών διαβίωσης τους» (Weber, 2004 παραφράζοντας Anne και Marine Rambach).

Λόγοι πάνω στην Επισφάλεια

Διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις βλέπουν την άνοδο της επισφάλειας πολύ διαφορετικά. Νεοφιλελεύθεροι και του Τρίτου Δρόμου (π.χ. Μπλεριστές από τον Tony Blair) συγγραφείς την βλέπουν σαν μία πρόοδος, σαν μέρος μίας γραμμικής αφήγησης της ιστορίας. Ορθόδοξοι Μαρξιστές τείνουν να τη βλέπουν απλά ως μία επιστροφή στον προ Φορντισμού καπιταλισμό, φαντάζοντας την ιστορία ως ένα είδος διελκυστίνδα πολέμου μεταξύ εργασία και κεφαλαίου, και την επισφάλεια σαν το αποτέλεσμα ενός μεγάλου πίσω τραβήγματος προς την πλευρά του κεφαλαίου (το οποίο μπορεί να αποκατασταθεί με ένα άλλο μεγάλο τράβηγμα προς την άλλη πλευρά). Αυτόνομοι Μαρξιστές τείνουν να τη βλέπουν σαν μία νέα φάση του καπιταλισμού, ποιοτικά διαφορετική από όπως πήγαινε πριν, εισάγοντας ένα νέο γύρω αγώνων.

Οι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, υπο-ομάδα ανεξάρτητων επαγγελματιών των επισφαλών μερικές φορές εξιδανικεύονται σε νεοφιλελεύθερες εικόνες αυτοκαθοριζόμενων, αυτόνομων και ενεργών υποκειμένων. Ευέλικτοι εργαζόμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες καταλαμβάνουν μία κομβική θέση στις συζητήσεις για τη «Νέα Οικονομία», έτσι με πολλούς τρόπους, η αφάνεια συμβαίνει παρά τις καλύτερες

προσπάθειες του νεοφιλελευθερισμού (Weber,2004). Στη συζήτηση της «Νέας Οικονομίας» ιδέες της δημιουργικότητας, ευελιξίας, αυτονομίας και διαπλατυσμένων ψηφιακών διαδικτύων χρησιμοποιούνται στην προσπάθεια να δικαιολογήσουν τις αυξανόμενες επισφαλείς εργασιακές συνθήκες και τις υπεργολαβίες/αναθέσεις (outsourcing) (Kapur,2007:163-4; Brophy and de Peuter,2007:177). Αλλά η επισφάλεια είναι πιο πιθανό να πάρει μορφές κοντινότερες σε αυτές της «συνηθισμένης αορατότητας» η οποία πάντα στηρίζει τον καπιταλισμό (Vishmidt, 2005).

Στη ριζοσπαστική σκέψη, η πιο κοινή απάντηση στην επισφάλεια είναι να προσπαθήσει να ξαναφανταστεί τους επισφαλείς, έκτακτους και ευέλικτους εργαζόμενους σαν το νέο είδος πολιτικού υποκειμένου με τους δικούς του τρόπους οργάνωσης και έκφρασης του (Neilson and Rossiter, 2008:52). Αυτόνομοι Μαρξιστές συγγραφείς όπως ο Hardt και Negri (2000), Virno (2004), Lazzarato (1996) και Berardi(2009) ανακατασκευάζουν το πρεκαριάτο, το πλήθος, την άυλη εργασία σαν συνεχιστή του προλεταριάτου, μία εκμεταλλευόμενη δύναμη που περιλαμβάνει την πιθανή δύναμη να ταρακουνήσει ή να συντρίψει τον παγκόσμιο καπιταλισμό. Για παράδειγμα, Berardi (2009:52) υποστηρίζει ότι το «cognitariat»(το κογκνιταριάτο, τάξη γνωσιακών εργαζομένων) των κυτταρικά πνευματικά εργαζομένων είναι πλέον σε αντιπαράθεση με την διαχειρίστρια άρχουσα τάξη. Αρκετοί συγγραφείς στο κίνημα της επισφάλειας, όμως, διαφοροποιούν τη ζωντανή εμπειρία του πρεκαριάτου από ασαφείς πιο κοινωνιολογικές έννοιες του πλήθους ή της άυλης εργασίας (π.χ. Raunig, 2007).

Υπάρχει μία δυσκολία ότι οι ιδέες της άυλης εργασίας συχνά αναπαράγουν τη συζήτηση της «Νέας Οικονομίας», με συγγραφείς όπως ο Brian Holmes (2004), Hardt και Negri (2000), Paolo Virno (2004) θεωρώντας τη δημιουργική παραγωγή ως την ηγεμονική φιγούρα της τρέχουσας οικονομίας η οποία αποκαλύπτει τις εσωτερικές δυναμικές και την κεντρικότητα της γλωσσικής παραγωγής στη σύγχρονη οικονομία. Θεωρούν την τρέχουσα φάση σαν μία κίνηση προς ενδεχόμενη μείωση της δουλειάς και έτσι της εκμετάλλευσης, και προς τη δημιουργία ενός νέου τύπου «κοινού» μέσω του ρόλου της κοινωνικοποίησης στη δουλειά και της ομογενοποίησης της εργασιακής διαδικασίας γύρω από την επικοινωνία. Σε αυτή τη φιλολογία, « η επαναστατική ανασύνθεση των υποκειμένων λαμβάνει χώρα ... στην θέσπιση του τι έχουμε όλοι από κοινού»(Negri, αναφέρεται στον Raunig,2007). Οι εν λόγω αφηγήσεις γίνονται αντικείμενο κριτικής για προνομιακή μεταχείριση σε ορισμένες παραλλαγές της επισφαλής εργασίας ως τις πιο ανώτερες ή πιο πολιτικά σημαντικές (Dowling et.a.,2007:2; Federici,2006),και για προσέγγιση με τον ιδεαλισμό της φιλολογίας της «Νέας Οικονομίας» (Dyer-Witheford, 2005). Ο Federici (2006) υποστηρίζει ότι ο καπιταλισμός δεν κινείται προς υψηλότερες μορφές παραγωγής και εργασίας, αλλά μάλλον οικοδομείται στην στέρηση των κατωτέρων επιπέδων για τους σκοπούς της συσσώρευσης. Επιπροσθέτως, η άποψη της επιβολής της επικοινωνιακότητας ως προοδευτική είναι επικίνδυνη, δεδομένου ότι άλλοι συγγραφείς όπως ο Virilio τη θεωρεί με όρους αναγωγής της ζωής στο κεφάλαιο, ομογενοποίησης και απλοποίησης της ανθρώπινης ζωής.

Από τη μία πλευρά ο νεοφιλελευθερισμός αποθεώνει μία συγκεκριμένη υπό-ομάδα του πρεκαριάτου. Από την άλλη, ο νεοφιλελευθερισμός κερδίζει από την άρνηση κοινωνικών δικαιωμάτων και τη συνεχή φιλοδοξία των ευέλικτων εργαζομένων για μία προς τα πάνω

κινητικότητα σε πιο σταθερή εργασία. Ιδεολογίες της δημιουργικής τάξης παρέχουν ένα άλλοθι για την σκλήρυνση των πιο ύπουλων μορφών της επισφάλειας. Γενικώς η επισφάλεια περιλαμβάνει μία διήθηση στον κόσμο της εργασίας της «άτυπης και κοσμικής υποβάθμισης» προηγουμένως περιορισμένη στη μη αναγνωρισμένη αναπαραγωγή της εργασίας. Το βασικό στοίχημα της επισφάλειας είναι η συνεχιζόμενη επιβολή της δουλειάς και της οξείας διαβαθμισμένης κοινωνικής διαστρωμάτωσης (Vishmidt,2005; Kapur, 2007:167). Έτσι υπάρχει μία ανάγκη να συνδεθούν «ομαλές» μορφές «αυτό-επισφαλοποίησης» με «άκαμπτες καταπιεστικές μορφές εργασιακής πειθαρχίας» (Raunig2007), έχοντας κατά νου διαφορετική πρόσβαση σε κοινωνική δύναμη και φωνή μεταξύ επισφαλών θέσεων (Shukaitis,2006). Για παράδειγμα, η ιδέα της οριζόντιας διανομής και σύνδεσης εντός βιομηχανιών δημιουργίας είναι μία «τεχνική συσκότισης» προβαλλόμενη με «μεγάλη ρητορική ενέργεια» που υποκρύπτει τη «σκοτεινή πλευρά» της εκμετάλλευσης της εργασίας (Neilson and Rossiter, n.d.).

Ενώ οι ευέλικτοι εργαζόμενοι είναι τώρα στο κέντρο της οικονομίας, αυτό καθιστά τους εργαζόμενους να θεωρούνται ως περιφερειακοί στην κοινή γνώμη και τους αρνούνται κοινωνικά δικαιώματα. Ενώ είναι στο κέντρο με όρους παραγωγής (ειδικά στην πληροφορία, στην πρώτη ύλη της άυλης οικονομίας), οι επισφαλείς εργαζόμενοι είναι στην περιφέρεια με όρους δικαιωμάτων (Foti,2004). Περιστασιακά, όροι όπως «πρεκαριάτο» εμφανίζονται ακόμα και σε σπουδές του κύριου ρεύματος, με όλα τα είδη αντιδραστικών υποδηλούμενων, εστιάζοντας συνήθως στην κοινωνική διάσπαση και απηχώντας παλαιότερες ιδέες του λούμπεν προλεταριάτου ή του όχλου. Αυτές οι εκθέσεις απεικονίζουν το πρεκαριάτο ως «αυτό-θυματοποιημένοι παράγοντες του δικού τους αποκλεισμού», με μία «αυτό-επιλεγμένη ηττημένη ύπαρξη», ανεύθυνη και αρνούμενη να κυβερνηθεί νεοφιλελεύθερα και ως εκ τούτου να χρειάζεται μεγαλύτερο κρατικό έλεγχο. Ο Raunig πιστεύει ότι αυτό το φάντασμα διαμορφώνεται ως μία αμυντική αντίδραση στο «τέρας» του πρεκαριάτου και της κεντρικότητάς του εντός του σύγχρονου καπιταλισμού (Raunig,2007). Οι κοινωνικές αλλαγές που ορθώνονται από την επισφάλεια, όπως η φθίνουσα γεννητικότητα, οδηγούν σε πιέσεις για να ενδυναμωθούν παραδοσιακές μορφές καταπίεσης οι οποίες είναι ασταθείς στην επισφάλεια, όπως οι παραδοσιακοί έμφυλοι ρόλοι στην αναπαραγωγική εργασία (Fantone, 2006).

Υπάρχουν επίσης περιοδικοί ηθικοί πανικοί για τους νέους ανθρώπους που είναι εκτός εργασίας και εκπαίδευσης, που ορίζονται ως «neet» στο λόγο του βρετανικού τύπου (Not in Education, Employment or Training), και που με ελαφρές διαφορές δίνουν έμφαση στα διαφορετικά εθνικά πλαίσια (μερικές φορές σε μερικής απασχόλησης δουλειά, μερικές φορές σε εναλλακτικές υποकुουλτούρες, μερικές φορές στη ροπή να μένουν με τους γονείς ή με συγκάτοικους παρά να ξεκινάνε μία οικογένεια, και μερικές φορές τις αλυσιδωτές επιδράσεις όπως αυτής της κοινωνικής απόσυρσης). Είναι στενά συνδεδεμένο με τις συζητήσεις για τον «κοινωνικό αποκλεισμό», τους «chavs» και «την αντικοινωνικότητα». Η επισφάλεια θεωρείται ότι προκαλεί παρέκκλιση, δυσφορία με την κοινωνία, χαμηλά ποσοστά γεννητικότητας και γάμου, χαμηλές αποταμιεύσεις και επενδύσεις και ούτω καθεξής (Fantone,2006). Αυτή η σχηματοποίηση του πρεκαριάτου σαν θύματα στην καλύτερη και σαν κοινωνικό πρόβλημα στη χειρότερη, και τα δύο αρνούνται το μέσο και τη φωνή και συνεισφέρουν σε καταπιεστικά μέτρα που σκοπεύουν σε περιθωριακούς ανθρώπους. Συχνά χρησιμοποιείται μία ορισμένη διγλωσσία: η ανησυχία με τον

αποκλεισμό είναι πραγματικά ανησυχία με το τι αντιλαμβάνεται ως αποτυχία των ανθρώπων να «ενσωματώσουν» τους εαυτούς τους στο σύστημα με όρους του συστήματος` οι άνθρωποι λοιπόν πρέπει να «ενεργοποιούνται» ή «τους δίνονται ευκαιρίες» - συχνά ευφημισμοί για την καταπίεση – για να «ενσωματωθούν», με αποτέλεσμα, να πιέζονται να κυκλοφορούν, να επικοινωνούν, να δουλεύουν, κλπ.

Φαίνεται ότι οι κοινωνικοί κανόνες σε έναν αριθμό πεδίων (από το φύλο και την «κρίση της ανδρικότητας», στα αντιμετανευστικά συναισθήματα, στην ηθική της εργασίας και της ιδέας της προσωπικής ευθύνης που θεωρεί ότι η δουλειά οδηγεί στην ασφάλεια, στην αίσθηση των σχετικά ενταγμένων ομάδων που αποτελούν μέρος ενός κοινού που θα έπρεπε να ακούγεται – αλλά όλο και περισσότερο δεν ακούγεται- ως μία ομάδα εντός, και της συνακόλουθης αποστροφής τους στις αγωνιστικές διαμαρτυρίες) παραμένουν προσανατολισμένοι στο κοινωνικό σύστημα της προηγούμενης φάσης. Όπως ο Gramsci (1971:426) υποστηρίζει φαίνεται να υπάρχει μία χρονική υστέρηση μεταξύ των κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών και των αντίστοιχων αλλαγών στις κοινωνικές ιδεολογίες.

Η πτώση της ασφαλούς εργασίας παράγει τρομοκρατημένες αντιδράσεις από συγγραφείς του κυρίαρχου ρεύματος όπως ο Richard Sennett (1998), ο οποίος φοβάται ότι αξίες όπως η εμπιστοσύνη, το πνεύμα της κοινότητας και η σημασία της δουλειάς καταρρέουν. Στην πραγματικότητα, είναι δυνατό να υποθέσουμε ότι η τρέχουσα υστερία «ασφάλειας», από «αντι-εγκληματικό» φανατισμό και «τρομοκρατικούς» φόβους στις συζητήσεις της «διαλυμένης Βρετανίας» και της παρακμής του πολιτισμού, είναι στην πραγματικότητα απωθημένες απαντήσεις στο θάνατο των Φορντιστικών μορφών κοινωνικής ενσωμάτωσης, της συνακόλουθης «χωρίς σπίτι» εμπειρίας των γηραιότερων ανθρώπων στο σύγχρονο κόσμο, και των πόθων για επιστροφή σε μία παλαιότερη περίοδο (συχνά στη δεκαετία του 1950). Παραδόξως, αυτές οι αντιδράσεις εναντίον του νεοφιλελευθερισμού παρέχουν επίσης την ιδεολογική βάση για τη συνέχισή του, τροφοδοτώντας τα καταπιεστικά σχέδια του συστήματος. Υπαρξιακά συναισθήματα ανασφάλειας, ανησυχίας και αβεβαιότητας έχουν διοχετευθεί στο φόβο της διαφορετικότητας και ως εκ τούτου στην αναπαραγωγή των συνθηκών της ανασφάλειας, της ανησυχίας και της αβεβαιότητας.

Πάρτε για παράδειγμα το ρατσιστικό αντι-κοσμοπολιτισμό, από τα ταμπλόιντς στους Ναζί όπως το EDL (English Defence League. Η μετανάστευση δεν είναι μόνο μία αιτία της επισφάλειας, ούτε ένας λόγος για τη διάδοσή της ` είναι συχνά αποτέλεσμα της επισφάλειας. Αλλά οι μετανάστες γίνονται αποδιοπομπαίοι τράγοι ως φορείς της επισφάλειας, οι οποίοι κατά κάποιο τρόπο ενσωματώνουν και εισάγουν παγκόσμια προβλήματα σε ότι φαντάζεται ως μία απομονωμένη σφαίρα. Οι επιθέσεις στα δικαιώματα των μεταναστών ενισχύουν πραγματικά την επισφάλεια βοηθώντας το σύστημα στην κατακερματισμό της αγοράς εργασίας και σπρώχνοντας προς τα κάτω τις συνθήκες εργασίας. Παρομοίως, η πληθώρα των προβλημάτων που επισημαίνονται ως «έγκλημα» είναι ότι θα αυξηθούν καθώς οι άνθρωποι γίνονται περισσότερο ανασφαλείς, καθώς παρέχουν στρατηγικές επιβίωσης. Αυτό είναι ένα δομικό αποτέλεσμα, αλλά παρερμηνεύεται ως ένα πρόβλημα με ατομικά ηθικά χαρακτηριστικά, ή έστω ως ένα ιδεολογικό αποτέλεσμα του νεοφιλελευθερισμού (που αυξάνει την «ιδιοτέλεια»), μάλλον παρά ως ένα αποτέλεσμα των δομικών αλλαγών. Και πάλι, τα μέτρων καταστολής που προκύπτουν βοηθούν το σύστημα να διαχωρίζει τις ομάδες τη μία από την άλλη και να

αυξάνει το καταπιεστικό του οπλοστάσιο. Από την άρθρωσή τους σε ηθικούς πανικούς και την αίσθηση της κοινωνικής κατάρρευσης, τα μέτρα της καταστολής αναζητούν να κρατήσουν την πεθαμένη, οικονομικά χωρίς ρίζες παλαιά «κοινωνία» (με όρους ενσωμάτωσης και πολίτη-υποκείμενου) μαζί με βία, χρησιμοποιώντας κρατική εξουσία για να προσπαθήσουν να διατηρήσουν ένα εποικοδόμημα για το οποίο δεν υπάρχει βάση. Αυτό οδηγεί σε βία που χρησιμοποιείται από το νεοφιλελευθερισμό για να ενισχύσει τη δύναμή του, πρώτα αρθρώνοντας ορισμένα στρώματα (κυρίως από γηραιότερους ανθρώπους) στη βάση υποστήριξής του, διοχετεύοντας τη δυσaráσκεια σε φιλο-συστημικές θέσεις ενώ αποτυγχάνει να απευθυνθεί στις αιτίες της υπαρξιακής δυσaráσκειας, και δεύτερο χρησιμοποιώντας τα μέτρα καταστολής να επιτεθεί στην αντίσταση και στα μικροκοινωνικά συμπτώματα της επισφάλειας. Περισσότερο εστιάζει στην διαφορά (πως ντύνονται οι άνθρωποι, χρησιμοποιούν τη γλώσσα, τη σεξουαλικότητα, διαχέουν κοινωνικές κυρώσεις) στους τρόπους που επικεντρώνονται οι επιπτώσεις της επισφάλειας μεταξύ των ανθρώπων που ήδη είναι περιθωριοποιημένοι και ανασφαλείς.

Οι αυτόνομοι αναλύουν την επισφάλεια ως μία καπιταλιστική απάντηση στα κινήματα αντίστασης των δεκαετιών 1960-1970. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η «άρνηση της εργασίας», η έξοδος από τη Φορντιστική εργασία σε διαφόρων ειδών κοινωνικής περιθωριοποίησης, ήταν κοινή μορφή αντίστασης συνοψισμένη από τις φιγούρες του «τεμπέλη» και της «εγκατάλειψης» και τη δημιουργία αυτόνομων μορφών κοινότητας (Shukaitis, 2006). Αυτό θεωρείται στην αυτονομία ως μία ενέργεια εξόδου από το Φορντισμό. Οι νέοι άνθρωποι αυτής της γενιάς, συνδεδεμένοι με την εξέγερση του 1968, ήταν απογοητευμένοι από την ακαμψία των μεταπολεμικών χώρων εργασίας και συχνά αρνούνταν να συνθηκολογήσουν με τη ρουτίνα της πλήρους απασχόλησης εργασία (Brophy and de Peuter, 2007:180-1). Οι εργάτες σε αυτή την περίοδο συχνά απαιτούσαν περισσότερη ευελιξία και ελεύθερο χρόνο, «περισσότερα λεφτά, λιγότερη δουλειά». Ο καπιταλισμός έχει απαντήσει κυνηγώντας αποτελεσματικά αυτούς που αντιστέκονταν στο πεδίο της ζωής έξω από τη δουλειά, αποικιοποιώντας αυτό το πεδίο με εκτεταμένες μορφές εργασίας (Mitropoulos, 2005; Neilson and Rossiter, n.d.; Federici, 2006; Frassanito Network, 2005). Ο νεοφιλελευθερισμός «πολιόρκησε» την έξοδο «με σκοπό να δημιουργήσει μία επιβεβλημένη ενεργοποίηση του ατομικού εργάτη πέρα από την κρατική ρύθμιση» (Tsianos and Papadopoulos, 2006). Σαν αποτέλεσμα τα σύνορα μεταξύ εργασίας και υπόλοιπης ζωής έχουν θολώσει. Αυτό υποστηρίζει ο Mitropoulos (2005) είναι επειδή «περισσότερη εργασία» μάλλον παρά «περισσότερα λεφτά» ή «περισσότερη ζωή εκτός εργασίας», φαίνεται να γίνεται η λύση για τη φτώχεια. Η επισφάλεια επίσης θεωρείται ως η απάντηση στους μισθολογικούς αγώνες, που προκύπτουν από τις προσπάθειες να κατεβάσουν τους μισθούς μέσω της offshore παραγωγής, τα αποκεντρωμένα δίκτυα παραγωγής και την απορύθμιση (Negri, 1998:210-11). Συνδέεται επίσης συχνά με την μετάβαση από τη βιομηχανική στην άυλη εργασία (Federici, 2006).

Το Οικονομικό Πλαίσιο της Επισφάλειας

Η κυρίαρχη στρατηγική της καπιταλιστικής συσσώρευσης σήμερα δουλεύει μέσω «παγκοσμίων πόλεων», περιοχές οικοδομημένες γύρω από σημαντικές οικονομικά πόλεις

που λειτουργούν ως σημεία συγκέντρωσης για σπάνιες (και συνεπώς κερδοφόρες) συγκεντρώσεις υπηρεσιών των μεγαλύτερων επιχειρήσεων (Friedman,1986; Sassen,1991). Ο αγώνας να γίνει μία παγκόσμια πόλη είναι εξόχως ανταγωνιστικός, και εξαρτάται εν πολλοίς στο που οι εταιρείες επιλέγουν να τοποθετήσουν τις κεντρικές τους εγκαταστάσεις και γραφεία. Έτσι λοιπόν εξαρτάται στο να είναι όσο το δυνατόν πιο ελκυστική, και υποκειμενικά (παίζοντας με καπιταλιστικές προκαταλήψεις, εξαλείφοντας τους φτωχούς, απαλλασσόμενη από άλλες χρήσεις του αστικού χώρου) και αντικειμενικά (παρέχοντας δώρα στις εταιρείες, χαμηλούς φόρους, υποδομές όπως δρόμοι, φθηνή εργασία, κλπ.) Το Λονδίνο ήταν μία από τις πρώτες υποψήφιες παγκόσμιες πόλεις, και το υποτιθέμενο boom της δεκαετίας του 1980 χτίσθηκε σε αυτό το αναπτυξιακό δρόμο (επιδρώντας στο Λονδίνο και στην ευρύτερη περιοχή έως πέρα στα Νότια της Αγγλίας). Σήμερα, το Λονδίνο ανταγωνίζεται από ντουζίνες πόλεων σε όλο τον κόσμο που υιοθετούν παρόμοιες προσεγγίσεις.

Οι παράπλευρες επιδράσεις του αναπτυξιακού μοντέλου μίας παγκόσμιας πόλης είναι ότι το υπόλοιπο της περιοχής, το οποίο σε ένα Φορντιστικό μοντέλο θα ενσωματωνόταν σε ένα εθνικό σύστημα πρόνοιας και παραγωγής, εγκαταλείπεται εκ του αποτελέσματος, αφήνεται να βουλιάξει ή να κολυπήσει – πιο συχνά να βουλιάξει- από μόνο του. Τα Βόρεια και τα Midlands της Αγγλίας είναι θύματα αυτής της διαδικασίας, χάνοντας την περισσότερη από τη βιομηχανική τους ικανότητα και κερδίζοντας πολύ λίγα από την ανάπτυξη του Λονδίνου. Το συμβούλιο του Νόττινχαμ, όπως και τα περισσότερα συμβούλια των πόλεων, συνεχώς προσπαθεί να αναπαράγει το μοντέλο της παγκόσμιας πόλης, αλλά το Νόττινχαμ είναι τόσο μικρό και ασήμαντο για να γίνει ποτέ μία παγκόσμια πόλη ή έστω ένας μεγάλος υποδεέστερος κόμβος. Στην πραγματικότητα, πόλεις όπως το Νόττινχαμ αφήνονται να μαζεύουν τα ψίχουλα από το τραπέζι του Λονδίνου – όπως τα οφέλη από τις περιφερειακές αναπτυξιακές επιδοτήσεις για την κατασκευή μεγάλων άδειων συγκροτημάτων γραφείων, και τα λεφτά που έρχονται από τους πλούσιους φοιτητές από τα Νότια της Αγγλίας ή το εξωτερικό.

Τέτοιες περιοχές μπορούν να γίνουν δυνητικές πόλεις για την οικοδόμηση αυτόνομων ζωνών, ειδικά γύρω από τα σύνορα, έξω από το κέντρο της πόλης και το σύστημα των παρεμβαλλόμενων τοποθεσιών. «Όπου ένα κέντρο αναδύεται, μία περιφέρεια επίσης δημιουργείται. Όπως η κυκλοφορία των αγαθών εντείνεται στα εμπορικά κέντρα, η γύρω περιοχή πέφτει σε αγρανάπαυση». Χώροι προσωρινά απελευθερωμένοι από την αγοραία αξία τους μπορεί να μετατραπούν για άλλες χρήσεις από μη συμβατικούς χρήστες, δημιουργώντας μία ανανεωμένη ποικιλία, προσελκύοντας ανθρώπους που έχουν επίσης αφεθεί να «πέσουν σε αγρανάπαυση» (Paoli,2004)- χώροι όπως τα καλλιτεχνικά κέντρα, Sumac, Squat Lobster, Crocus Café` σε μέρη της Ευρώπης, ολόκληρες κατειλημμένες ζώνες και μαζικά κοινωνικά κέντρα σε παλιά εργοστάσια. Σε αυτή την ανάλυση, τέτοιοι χώροι θεωρούνται ως απαραίτητα να είναι ικανοί να «σκέφτονται και να δρουν πέρα από τους περιορισμούς της αγοράς» οι οποίοι μπορούν είτε να μία εναλλακτική προοπτική είτε τουλάχιστον μία στιγμή για να αναπνεύσεις βαθιά μεταξύ περιόδων εκμετάλλευσης για να ανακτήσουμε την παραγωγικότητά μας. Μπορεί όμως να είναι περισσότερο από μία προσωρινή ανάπαυση. «Η περιφέρεια και το κέντρο εξαρτώνται από το σημείο θέασης. Αν η περιφέρεια βλέπει τον εαυτό της ως τη κύρια τοποθεσία δυνατοτήτων, τότε σταματάει να είναι περιφερειακή»(Paoli,2004). Για παράδειγμα, ορισμένες ομάδες ιθαγενών παραδόξως

βλέπουν την παράγκα-πόλη στην πρωτεύουσα ως μία περιφέρεια στη ζώνη του πυρήνα τους στην αγροτική ενδοχώρα της υπαίθρου (Isbell,1980).Είναι μέσω παρόμοιων ανατροπών της προοπτικής όπου η δυνατότητα για ένα «εκτός» αναδύεται.

Αυτή η στρατηγική συσσώρευσης είναι η βασική αιτία της συνεχούς κρατικής έλλειψης χρημάτων. Μερικώς επειδή τα κράτη αναζητούν να προσελκύσουν καπιταλιστές, και περικόπτουν την φορολογική τους βάση και αυξάνουν τα έξοδα για εκδηλώσεις και υποδομές που βοηθάνε τους καπιταλιστές, οδηγούμενα σε «δημοσιονομικές κρίσεις» (Friedman and Wolff,1982:327). Το κράτος βρίσκεται σε έλλειψη χρημάτων εξαιτίας της διπλής του απροθυμίας να φορολογήσει το υπερεθνικό κεφάλαιο και να κόψει από αυτά τα τμήματα που συνεισφέρουν στην «ανταγωνιστικότητα. Το κύριο βάρος της επακόλουθης έλλειψης τείνει να φέρεται από αυτά τα τμήματα που δεν συνεισφέρουν στην προσέλκυση καπιταλιστών, δηλαδή από αυτά που βοηθάνε τους φτωχούς: δωρεάν παιδεία, δημόσια ιατρική φροντίδα, επιδόματα, κοινωνική στέγη και ούτω καθεξής. Συχνά οι εργαζόμενοι και οι φτωχοί άνθρωποι αναμένεται να συναντηθούν με το κόστος των διευθετήσεων που ωφελούν τους καπιταλιστές, όπως το ταξίδι μακρινών αποστάσεων για να δουλέψουν εξαιτίας της έλλειψης προσιτής οικονομικά στέγης στις παγκόσμιες πόλεις. Μία άλλη πλευρά της κρατικής απάντησης είναι η άνοδος της ηλικίας συνταξιοδότησης, μία κίνηση που επεκτείνει τη δεξαμενή των επισφαλών εργαζομένων αλλά επίσης δημιουργεί ύφεση στην οικονομική παραγωγικότητα και ανάπτυξη (Henwood,2005).

Η κρίση στα πανεπιστήμια έχει μία συγκεκριμένη προέλευση από τις στρατηγικές προσέλκυσης κεφαλαίου. Ένα από τα κόλπα του νεοφιλελευθερισμού είναι να «υπερπαράγει» αποφοίτους σε σχέση με τις διαθέσιμες δουλειές, με σκοπό να μειώσει το κόστος της εξειδικευμένης εργασίας και να προσελκύσει εταιρείες σε μία δεξαμενή άνεργης, εξειδικευμένης εργασίας. Συνεπώς ολοένα και περισσότερο δεν υπάρχει καμία εγγύηση για καλοπληρωμένη εργασία μετά το πανεπιστήμιο. Ειρωνικά, το κράτος υποθέτει ότι οι φοιτητές μπορούν να αντέξουν να αποπληρώσουν μαζικά δάνεια ακριβώς τη στιγμή που η σύνδεση μεταξύ ολοκλήρωσης πανεπιστημιακών σπουδών και καλοπληρωμένης εργασίας εξαφανίζεται. Με την αντικατάσταση ολοκληρωμένων μισθών από την πώληση μικρών πακέτων χρόνου, η υπόθεση ότι η εκπαίδευση μπορεί να αποπληρωθεί από ύστερο εισόδημα είναι αφελής. Επαναλαμβανόμενα προκύπτει ότι ορισμένες ομάδες φοιτητών – κυρίως γυναίκες και φοιτητές με αναπηρίες - είναι απίθανο να επωφεληθούν οικονομικά από το πανεπιστήμιο (βλ.Fantone,2006). Εν συντομία το κράτος ενθαρρύνει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ένας τρόπος να αυξήσει τα κέρδη αλλά μετατοπίζοντας το κόστος αυτής της στρατηγικής στους φοιτητές.

Η τραπεζική πίστη έχει επίσης ένα ειδικό ρόλο, με δύο τρόπους. Πρώτα, διατηρεί το εισόδημα των καταναλωτών στα πλούσια κράτη, των οποίων οι μισθοί έχουν μειωθεί λόγω του νεοφιλελευθερισμού. Ενώ οι λόγοι που οι άνθρωποι το κάνουν αυτό έχει να κάνει με τη διαφύλαξη των δεδομένων του τρόπου ζωής τους, προστατεύοντας τον «κοινωνικό μισθό» τους, επίσης όμως διατηρεί το σύστημα αναπαράγοντας την κυριαρχία του Βορά στο Νότο και διατηρώντας ένα επαρκές επίπεδο κατανάλωσης για να διατηρούνται τα κέρδη. Οι εργάτες σε μέρη όπως η Κίνα μπορεί να είναι μία καλή πηγή φθηνών αγαθών, αλλά δεν πληρώνονται αρκετά για να αγοράσουν αρκετά από αυτά τα αγαθά για να κερδίσουν οι εταιρείες- οι εταιρείες χρειάζονται ανθρώπους αρκετά πλούσιους για να αγοράσουν τα

αγαθά, και αυτή τη στιγμή, είναι κυρίως οι Δυτικοί. Αυτή η τραπεζική πίστη έρχεται στο Βορά, ειδικά στην Αμερική, από τις «αναδυόμενες» οικονομικές δυνάμεις στην Ασία και την Μέση Ανατολή, που δανείζουν την Αμερική και το Βορά βασισμένες στη φήμη τους ως σταθερά μέρη για να δανείξεις. Η φήμη αυτή είναι πραγματικά συνέπεια της παραγωγικής τους θέσης στην προηγούμενη, Φορντιστική περίοδο, και έτσι είναι ενδεχομένως ασταθής (Arrighi, 2007). Στην πραγματικότητα, Κινέζοι, Ιάπωνες και Σαουδάραβες επενδυτές κερδίζουν από τη φθινή παραγωγή και τις εξαγωγές πετρελαίου και επιδοτούν τα δυτικά πρότυπα διαβίωσης δίνοντας δάνεια. Πολύ από αυτή την τραπεζική πίστη δεν θα αποπληρωθεί ποτέ. Είναι ουσιαστικά μια επινόηση για την μεταφορά πόρων. Και τελικά θα πρέπει να τη σταματήσουν, αφού είναι μόνο μία καλή εξαιτίας των πραγμάτων που δεν ισχύουν πια. Στην πραγματικότητα ήδη υποσκάπτεται, επειδή οι Κινέζοι εργάτες αρχίζουν να απαιτούν υψηλότερους μισθούς και να υπομονεύουν τη ροή των κερδών που χρηματοδοτούν την τραπεζική πίστη. Αυτό έχει θεωρηθεί ως τη βασική αιτία της τρέχουσας κρίσης (Midnight Notes Collective, 2010). Αν και κερδίζουν από την εκμετάλλευση κάπου αλλού, οι Δυτικοί εργαζόμενοι δεν έχουν μία πραγματικά καλή συμφωνία: ότι χρησιμοποιείται για να δοθεί ως μισθοί ή «κοινωνικός μισθός» και χρηματοδοτείται τώρα από δάνεια, συνοδεύεται μαζί με όλων τα είδη των προϋποθέσεων που συνδέονται με τα δάνεια. Η πίστη και η πιστοληπτική ικανότητα, χρησιμοποιούνται ως συστήματα επιτήρησης και ρύθμισης που διαχωρίζουν τους Βόρειους πληθυσμούς σε ενσωματωμένους και αποκλεισμένους, διαφοροποιούν τα πρότυπα διαβίωσης των ανθρώπων βασιζόμενοι στο πόσο κομφορμιστές, και συνεπώς αξιόπιστοι είναι (Gill, 1995).

Οι Κοινωνικές Επιπτώσεις της Επισφάλειας

Η επισφάλεια έχει βαθιές κοινωνικές επιπτώσεις, οι οποίες προκαλούν τόσο προκλήσεις όσο και ευκαιρίες για διαφωνία. Μία από αυτές είναι η μείωση του αισθήματος συμμετοχής σε μία εθνική κοινωνική συλλογικότητα, μία κατάσταση που γεννά ολοένα και περισσότερο αντιθετικές στάσεις στις αντικουλτούρες αυτόνομων/ακτιβιστών και μεταξύ των φτωχών της πόλης. Είναι μία συνέπεια της αποσύνθεσης παλαιότερων συνδέσεων μεταξύ ενσωμάτωσης και οργάνωσης της δουλειάς. Οι εργασιακές σχέσεις έχουν αποσυνδεθεί από την έννοια του πολίτη, εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης του καπιταλισμού (Neilson and Rossiter, 2008: 50-60). Ο Φορντισμός βασίζονταν στη συνάρθρωση και των δύο ως ένα τρόπο να ενσωματώνει τους εργάτες ως πολίτες-υποκείμενα. Σήμερα, όμως, εργάτες εμπλεκόμενοι σε υπερεθνικά δίκτυα (που περιλαμβάνουν αρκετούς από τους «περισσότερο» ενσωματωμένους εργάτες) έχουν λίγα κοινά με τους πολίτες-υποκείμενα, και συστηματικά διαχωρίζονται από τους ανθρώπους που εντάσσονται κυρίως σε τοπικές μορφές προστασίας (2008: 61) Ως εκ τούτου ο πολίτης-υποκείμενο και το κοινό έχουν παύσει εδώ και καιρό να είναι αποτελεσματικές συνταγματικές δυνάμεις για δημοκρατικές πολιτικές (Neilson and Rossiter, n.d.). Ως αποτέλεσμα, νέοι αγώνες, όπως αυτές των μεταναστών εργατών, αναδύονται στα σημεία όπου οι ενσωματώσεις και οι αποκλεισμοί των καπιταλιστικών οικονομικών και του κράτους αποτυγχάνουν να επικαλύψουν (Nowotny, 2004)

Άλλη μία επίπτωση της επισφάλειας είναι ότι αποσυνθέτει τους κοινωνικούς δεσμούς (Precarias,2004) Οι «γιογιό ώρες και ημέρες» της επισφαλούς εργασίας υπονομεύουν την δυνατότητα κοινωνικών σχέσεων (Tari and Vanni,2005) Η κοινωνική εξατομίκευση είναι ένα μεγάλο εμπόδιο για τον πολιτικό αγώνα για ομάδες όπως οι μετανάστες, και η ίδια η αναδημιουργία των κοινωνικών χώρων .χρειάζεται να προχωρήσει αρκετά ακόμα για την παραγωγή αντίστασης. Γράφοντας για την Παγκόσμια Πρεσβεία, ένα σχέδιο μεταναστών χωρίς χαρτιά στο Βέλγιο, υποστηρίζει ότι αυτό αναδημιουργεί τη δυνατότητα να κατοικεί ή να κινείται σε ένα πλαίσιο όπου η προοπτική για τοπική ύπαρξη συνεχώς καταστρέφεται από το κυρίαρχο σύστημα, εγκαθιδρύοντας προσωρινά μία μερική ελευθερία από το καθεστώς του εδάφους και δημιουργώντας την προοπτική ενός από έξω. « Ο άξονας των διαφορετικών δράσεων είναι η προσπάθεια να εξουδετερώσει την αρχική κατάσταση της κοινωνικής εξατομίκευσης δημιουργώντας ένα πλαίσιο εμπειρίας και συνάρθρωσης» (Nowotny,2004). Υπάρχουν επίσης δημογραφικές και κοινωνικές επιπτώσεις, καθώς οι άνθρωποι είναι λιγότερο πιθανό να έχουν παιδιά όταν τα οικονομικά και οι σχέσεις τους είναι ανασφαλείς.

Άλλη μία επίπτωση είναι ψυχολογική υπερδιέγερση «Κανείς δεν αντιλαμβάνεται τη δική του ή τη δική της ζωή με ένα περισσότερο χαλαρό και εξισωτικό τρόπο. Αυτός/ή που χαλαρώνει μπορεί πολύ καλά να καταλήξει στους δρόμους, στο φτωχοκομείο ή στη φυλακή» (Berardi,2009:119). Η προσοχή πολιορκείται και σπανίζει, αρνούμενη χρόνο για αγάπη, συμπόνια, ευχαρίστηση, κατανόηση και ούτω καθεξής (2009:41,46). Υπάρχει επίσης μία ανισορροπία μεταξύ της παροχής πληροφοριών και της περιορισμένης διαθέσιμης προσοχής για αυτή, παράγοντας αποτελεσματικά μία υπερπαραγωγή διέγερσης (2009:44-5). Σαν αποτέλεσμα οι διανοητικές ικανότητες απαξιώνονται (2009:51).Θα έπρεπε να σκεφτούμε εδώ όχι μόνο το χάλι των ανθρωπιστικών επιστημών στην ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά επίσης την άσχημη κατάσταση στις τοπικές, ιθαγενείς και σιωπηλές γνώσεις.

Μία από τις αόρατες επιπτώσεις της επισφάλειας είναι ο πλατιά διαδεδομένος ψυχολογικός πόνος. Η κοινωνιολόγος Elisabeth Katschnig-Fasch ανακάλυψε στις συνεντεύξεις ότι οι επισφαλείς εργάτες ήταν συχνά δυστυχισμένοι, παρόλο το ταμπού να μιλάνε για τέτοια πράγματα όπως η θλίψη. Οι εργαζόμενοι υποφέρουν από έλλειψη αναγνώρισης της δουλειάς τους , η οποία συχνά οδηγεί σε αίσθηση ενοχής (βλ. Weber,2004). Οι επισφαλείς εργαζόμενοι επίσης διακινδυνεύουν να χάσουν την ικανότητα να διακρίνουν μεταξύ ζωής και εργασίας, δημόσιων και ιδιωτικών χώρων, ή του κόσμου της εργασίας και της αίσθησης του εαυτού τους ή των προσωπικών κοινωνικών δικτύων τους (Fantone,2006).Το άγχος έχει γίνει μία γενική κοινωνική συνθήκη, αλλά οι επιπτώσεις του είναι ωστόσο διαφορετικές: ο φόβος μεταξύ αυτών που πέφτουν σε καθεστώς αποκλεισμένων δεν είναι ο ίδιος με το φόβο των .οριακά αποκλεισμένων, ή με αυτό των αποκλεισμένων (και αυτόνομων) που φοβούνται καταπίεση και βία (McMarvill and Los Ricos,n.d.) Η επισφάλεια γενικεύει το άγχος αλλά οι επιπτώσεις του είναι εξαιρετικά διαφοροποιημένες.

Ορισμένες φορές ισχυρίζονται ότι η επισφάλεια και η ευελιξία δεν είναι μόνο αρνητικά φαινόμενα, ειδικά όπως βιώνονται από τις νέες γυναίκες. Η έρευνα της Ιταλικής φεμινιστικής ομάδας Prec@s αποκάλυψε ότι πολλές νέες γυναίκες δεν θέλουν να

επιστρέψουν στην «ασφάλεια» που είχαν οι μητέρες τους, που ανταποκρινόταν σε μία παραγνωρισμένη αναπαραγωγική εργασία και έμφυλη υποταγή. Ψάχνουν αυτονομία και δημιουργικότητα παρά την ασφάλεια (Fantone,2006). Παρομοίως, στον παγκόσμιο Νότο, ο νεοφιλελευθερισμός ήταν συχνά ικανός να αντλήσει από τις απογοητεύσεις των εργαζομένων του ανεπίσημου τομέα εναντίον του κορπορατιστικού συστήματος από το οποίο ήταν αποκλεισμένοι.

Θεωρητικοποιώντας την Επισφάλεια

Το συνηθισμένο κίνητρο να θεωρητικοποιήσεις την επισφάλεια είναι η επιθυμία να αντλήσεις από τις ενέργειες αντίστασης που απελευθερώνει. Οι αυτόνομοι υποστηρίζουν ότι όχι μόνο περιλαμβάνει την επανάκτηση της προηγούμενης αυτόνομης εξόδου, αλλά επίσης διατηρεί μία επιπλέον συστημική δύναμη: «νέες μορφές ζωής και νέες κοινωνικές σχέσεις συνεχώς αναπτύσσονται και ξαναπλάθονται, και οι διαδικασίες της επισφαλοποίησης είναι επίσης παραγωγικές με αυτή την έννοια», ως πόροι δυνητικών ενδυναμωμένων υποκειμενικότητων (Lorey,2010). Οι εργασιακές πρακτικές που από τη μία πλευρά πηγάζουν από το μετά-Φορντισμό, από την άλλη επίσης περιέχουν δυνητικότητες που προκύπτουν από τα ίδια τα αιτήματα των εργατών και τις αρνήσεις τους (Neilson and Rossiter,n.d.). Για παράδειγμα, η αίσθηση του να μην είσαι ικανός να σχεδιάσεις μακροχρόνια οδηγεί σε κριτικές των πιέσεων για διατήρηση σταθερών οικογενειών και ρόλων φύλου (Fantone,2006).

Η ιδέα της επισφάλειας θεωρείται χρήσιμη επειδή καθιστά δυνατή την ενσωμάτωση προοπτικών προερχόμενων από διαφορετικές θέσεις και αγώνες. Ο Sarrantonio υποστηρίζει ότι η έννοια της επισφάλειας είναι «ένας τρόπος να βλέπεις το σύστημα στο σύνολό του χωρίς να αγνοείς το πλήθος των κινημάτων και των ατόμων», προσθέτοντας περιθώριο δράσης σε άτομα και ομάδες δράσεως που διαφορετικά θα φαίνονταν αναποτελεσματικές και περιττές. Είναι όπως ένα ραγισμένο γυαλί που μπορεί να ειπωθεί στο σύνολό του αλλά και μέσω από κάθε ρωγμή. Η επισφάλεια σαν έννοια συλλαμβάνει το γυαλί στο σύνολό του, ενώ αναγνωρίζει τη ραγισμένη φύση του.

Ως εκ τούτου, η οργάνωση γύρω από την επισφάλεια σημαίνει «το αγκάλιασμα μυριάδων προσωπικών και πολιτικών αγώνων που συμβαίνουν κάθε στιγμή στις ζωές μας». Σημαίνει το αγκάλιασμα του διαλόγου για την καθημερινή ζωή και τις συνδέσεις μεταξύ των κινημάτων, συνδέοντας αυτά με «τα μεγαλύτερα πολιτικά ερωτήματα» και με μία «μεγαλύτερη προοπτική» (Sarrantonio,2008).

Το πρεκαριάτο θεωρείται σε αυτές τις προοπτικές ως ένα νέο κοινωνικό υποκείμενο το οποίο είναι δυνητικά τρομακτικό για το κυρίαρχο σύστημα. Οι Tsianos and Papadopoulos (2006) υποστηρίζουν ότι αυτό δεν είναι νέες μορφές εργασίας αλλά ενσωματωμένη εμπειρία εκμετάλλευσης που παράγει νέες υποκειμενικότητες, εξ ου και η σημασία της επισφάλειας ως το σημείο όπου η άυλη παραγωγή συναντάει την κρίση του Φορντισμού. Νέες κοινωνικές υποκειμενικότητες τείνουν να αντανakλούν εμπειρίες επισφάλειας μάλλον παρά την ίδια την άυλη παραγωγή. Θεωρούν την επισφάλεια ως μία χρήσιμη έννοια επειδή «παρασύρει συνεχώς μακριά από τους κοινωνικούς καθοριστικούς παράγοντές της»

παρέχοντας χώρο για σκέψη εναλλακτικών μελλόντων. Παρομοίως, ο Raunig (2007) υποστηρίζει πως ότι το προκαριότο συνεχίζει από το προλεταριότο δεν είναι μία εμμονή με την κοινωνική θέση ή μία ιστορική τελεολογία, αλλά η κατάσταση του να είσαι ένα «άγρυπνο τέρας», ένα φάντασμα που στοιχειώνει τον καπιταλισμό.

Λέγεται ότι το προκαριότο είναι τρομακτικό, μόνο όταν αρθρώνει τη θετική του πλευρά μάλλον παρά το άγχος του. Μόνο ένα υποκείμενο μη προετοιμασμένο να συμμετέχει στην πολιτική της ενσωμάτωσης είναι τρομακτικό για το σύστημα (Tsianos and Papadopoulos, 2006). Ένα τέτοιο υποκείμενο δεν είναι ταυτόσημο με τη θέση του στο κοινωνικό σύστημα, αλλά μάλλον, συνεπάγεται ένα είδος αναχώρησης από αυτό, ένα επείγων εκτός. Περιλαμβάνει μία υπέρβαση πέρα από τις υπάρχουσες μορφές όπως το κόμμα, το συνδικάτο και την πολιτική ταυτότητα. Αυτά είναι ανεπαρκή επειδή υποπέσανε στην παράβαση «του να μην έχουνε το χρόνο» από ένα χρονοδιάγραμμα που δεν είναι αυτό του προκαριότου, και επειδή οι υποθέσεις τους, όπως «ο πολιτικό οικονομικός συγκεντρωτισμός της εργασίας και η παρεμβατικότητα του κράτους» είναι απύσυχες στο γήπεδο της επισφάλειας. Ο εργασιακός κατακερματισμός κάνει το συνδικαλισμό δύσκολο: είναι αδύνατο να προστατέψεις αμέτρητες εργατικές δυνάμεις μέσω της διαπραγμάτευσης, η προστασία θα έπρεπε να πάρει διαφορετικές μορφές (Tsianos and Papadopoulos, 2006).

Μία μάλλον διαφορετική άποψη της επισφάλειας ή της αβεβαιότητας (precariousness), που εστιάζει στις υπαρξιακές μάλλον παρά στις οικονομικές όψεις, προβάλλεται από την Judith Butler. Η Butler υποστηρίζει ότι η επισφάλεια θα έπρεπε να συνδεθεί με μία βαθύτερη οντολογική αβεβαιότητα που προέρχεται από την τρωτότητα του ανθρώπου από τη βία και τη σιωπή. Η επισφάλεια αναφέρεται σε συνθήκες που απειλούν τη ζωή με τρόπους που είναι έξω από τον έλεγχο κάποιου (2009:i), εξαιτίας «της αποτυχίας κοινωνικών και οικονομικών δικτύων υποστήριξης» (2009,ii). Είναι μία συνθήκη που φέρνει μαζί αυτούς που δεν θεωρούνται ως «αναγνωρίσιμοι, αναγνώσιμοι ή πένθιμοι» ως ζωές άξιες προστασίας οι οποίες αν χαθούν θα αξίζανε θρήνου (2009,xii-xiii). Έτσι η επισφάλεια ως μία κοινωνική συνθήκη παράγεται από την επιβολή της τρωτότητας από κοινωνικούς κανόνες, που προκύπτουν από πολιτικές αποφάσεις και κοινωνικές πρακτικές οι οποίες προστατεύουν ορισμένους αλλά όχι κάποιους άλλους. Ακολουθώντας τον Achille Mbembe, η Butler συλλαμβάνει αυτή την ευαλότητα ως αντιληπτική όπως επίσης και υλική, προερχόμενη από την ταξινόμηση ορισμένων ζώων ως μη πένθιμες (Lorey, 2010). Τέτοιοι αποκλεισμοί συνεχώς αμφισβητούνται. Τα κινήματα του επισφαλούς κόσμου κατευθύνονται ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό, εκθέτοντάς τον και αντιτασσόμενοι σε αυτόν (2009,vi). Αυτό εγείρει το ερώτημα πως «ο ανείπωτος πληθυσμός ομιλεί» και αρθρώνει αιτήματα (2009,xiii). Η Lorey (2010) υποστηρίζει ότι η άποψη της Butler ταυτοποιεί την αβεβαιότητα με την ευαλότητα (ή την αλληλοεξάρτηση με άλλους), η οποία είναι μία επέκταση της γέννησης, αφού αρχικά η επιβίωση εξαρτάται από άλλους.

Θα υποστήριζα ότι η έκθεση της Butler είναι προβληματική σε κάποια σημεία. Το πλαίσιο της Butler είναι προβληματικά φιλελεύθερο, υποθέτει ότι κάτι όπως η κανονιστική κατάταξη του κοινωνικού status είναι αναπόφευκτη, και δεν διακρίνει μεταξύ του να βλάπτει απλώς και της ειδικής βλάβης της «εξαθλίωσης» που προέρχεται από την καταπίεση και τον αποκλεισμό. Κάνει λάθος στη σκέψη ότι οι σύγχρονοι κοινωνικοί θεσμοί σχεδιάζονται για να ελαχιστοποιήσουν την επισφάλεια (2009,ii). Μάλλον σχεδιάζονται για

να την οχυρώσουν, έτσι ώστε να παράγεται κοινωνική συμμόρφωση, μεταξύ άλλων με την τεχνητά δημιουργημένη σπάνη και ευαλότητα. Επιπλέον, θα υποστήριζα, ότι το βασικό επίπεδο εξάρτησης είναι οικολογικό, μάλλον παρά κοινωνικό: οι άνθρωποι χρειάζονται ένα υποστηρικτικό οικοσύστημα για να αποφεύγουν το ρίσκο της αβεβαιότητας, το οποίο συνήθως αλλά όχι πάντα περιλαμβάνει άλλους ανθρώπους. Λέγεται, θα μπορούσε να βασιστεί στις αρχικές ιδέες της Butler, ότι ο καπιταλισμός εδραιώνει το κίνδυνο της εξαθλίωσης, και ως εκ τούτου της αβεβαιότητας, μέσω της επισφάλειας, ενώ πιο ανθεκτικά οικονομικά συστήματα επιδιώκουν να αποφευχθεί ο κίνδυνος της εξαθλίωσης. Η αβεβαιότητα προκύπτει βέβαια από την αποτυχία των δικτύων κοινωνικής και οικονομικής υποστήριξης, αλλά αυτό μπορεί να ειπωθεί τόσο ως αποτέλεσμα της επίθεσης των σύγχρονων κοινωνικών μορφών όσο και ως επιδείνωσή τους. Ο Agamben εδώ είναι πιο κοντά στην αλήθεια όταν βλέπει το *homo sacer*, το επισφαλή ή εξαθλιωμένο άτομο, ως προϊόν των σύγχρονων λογικών κυριαρχίας.

Το Κίνημα της Επισφάλειας

Εκτός του να είναι μία πηγή θεωρίας, η επισφάλεια έχει γίνει επίκεντρο για μία σειρά ομάδων σε όλη την Ευρώπη, όπως οι Precarias a la Deriva, Chainworkers, Intermittents du Spectacle και οι Prec@s. Αυτές οι ομάδες έχουν διοργανώσει μία σειρά από διαμαρτυρίες και δράσεις στοχεύοντας όψεις της επισφάλειας. Η πρώτη εκδήλωση στο Μιλάνο περιέλαβε 5000 ανθρώπους σε γρήγορους απεργιακούς αποκλεισμούς που έκλεισαν αλυσίδες καταστημάτων. Σε ακόλουθες εκδηλώσεις έχουν συνταχθεί πάνω από 150000 (Shukaitis, 2006). Το κίνημα της Πρωτομαγιάς, το οποίο από το 2006 έχει απλώσει σε 16 πόλεις, ήταν μία προσπάθεια να φέρει το πνεύμα των διαμαρτυριών εναντίον των συνόδων στην οργάνωση του πρεκαριάτου (Brophy and de Peuter, 2006:185). Στην Ιταλία το κίνημα έχει δημιουργήσει ακόμα και άγιο, τον «San Precario», που είναι ο προστάτης άγιος των επισφαλών εργαζομένων και του οποίου οι εικόνες εμφανίζονται στις διαμαρτυρίες (Federici, 2006), και έχει να παρουσιάσει και «θαύματα» όπως η αυτόνομη μείωση των τιμών (Shukaitis, 2006). Άλλη μία Ιταλική δράση επισφαλών περιελάμβανε να στήσουν ένα ψεύτικη επίδειξη μόδας, και μετά να δημιουργήσουν πανικό γύρω από τα σχέδια για την διάλυσή της. Τέτοια κινήματα μερικές φορές αντιμετωπίζονται ως ένας τρόπος να καταστήσουν το πρεκαριότατο ορατό (Brophy and de Peuter, 2007:184). Συχνά συνδυάζονται με μορφές αγωνιστικής έρευνας ή συν-έρευνας που επιδιώκουν να διαρθρώσουν και να συνδέσουν φωνές επισφαλών εργαζομένων, των στρατηγικών τους και αντίστασης.

Το κίνημα της επισφάλειας έχει ξεκινήσει μία αλλαγή στις σημασίες της ιδέας της επισφάλειας. Το κίνημα πιστώνεται με την ιδιοποίηση και την κυκλοφορία του ότι ήταν προηγουμένως ένας απόλυτα αρνητικός όρος, δημιουργώντας ένα νέο πολιτικό ορίζοντα για να τεθούν νέα δικαιώματα: Flexicurity (ασφάλεια για ευέλικτους εργαζομένους), συνδικαλισμό για ασταθείς μορφές εργασίας, πρόσβαση σε δωρεάν πολιτισμό και γνώση, φθηνή στέγη και ταξίδια, και ούτω καθεξής (Fantone, 2006). Το πρεκαριότατο λοιπόν είναι διφορούμενο, όχι απλώς το θύμα της επισφαλοποίησης (Raunig, 2007). Πραγματικά, μία δήλωση θεωρεί τον όρο ως «ένα προσβλητικό» (δηλ. επιθετικό) αυτοπροσδιορισμό με στόχο να δώσει έμφαση στις υποκειμενικές και ουτοπικές στιγμές της επισφαλοποίησης

(Frassanito Network, 2005), και μία άλλη τον ορίζει ως εσωτερικό παρά ως επιβαλλόμενη στάση (Tari and Vanni, 2005). Με το πέρασμα του χρόνου, το κίνημα έχει μετακινηθεί από το σύνθημα «στοπ στην επισφάλεια!» σε ένα θετικό προσδιορισμό του πρεκαριάτου, ένα «πολύπλευρο και διαφορετικό πλήθος» το οποίο το ίδιο θεωρείται ως ένα κοινωνικό κίνημα και όχι μία ομάδα θυμάτων (Raunig, 2007).

Η απόλυτη ποικιλομορφία του κινήματος είναι εντυπωσιακή. Η Lorey (2010) υποστηρίζει ότι η επισφάλεια έχει δημιουργήσει συμμαχίες μεταξύ ομάδων όπως παραγωγοί πολιτισμού και εργαζόμενοι γνώσης, μετανάστες, άνεργοι, συνδικάτα, και οργανώσεις παράνομων ανθρώπων. Παρέχουν έναν τρόπο αντίληψης της υποκειμενικότητας που μπορεί να φέρει μαζί τέτοιες διαφορετικές ομάδες. Οι επισφαλείς δεν έχουν κοινή ταυτότητα, αλλά έχουν κοινές εμπειρίες πάνω στις οποίες μπορούν να οικοδομήσουν τέτοια κινήματα. Η μοναδικότητά τους παράγεται μέσα από αυτό που μοιράζουν με άλλους ως μία διαδικασία του να γίνει κοινό ή συντακτική εξουσία η οποία δεν υπάρχει ακόμα (Lorey, 2010). Ο Raunig (2007) παραθέτει συμμετέχουσες ομάδες που περιλαμβάνουν μετανάστες, αυτόνομους και αριστερούς ακτιβιστές, ακτιβιστές τέχνης και γνωσιακούς εργαζόμενους. Οι Brophy and de Peuter (2007:185) προτείνουν ότι το πρεκαριάτο προτιμάει την οργάνωση σε δίκτυα που στηρίζονται στη συγγένεια παρά τους γραφειοκρατικούς οργανισμούς, και παραθέτουν λίστες με ακτιβιστές ανεξαρτήτων μέσων ενημέρωσης, queer ακτιβιστές, μετανάστες χωρίς χαρτιά, κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα και συνδικάτα βάσης μεταξύ των συμμετεχόντων

Εκτός από τέτοια σαφή κινήματα ενάντια στην επισφάλεια, άλλες μορφές αντίστασης μπορεί να τοποθετούνται σε σχέση με αυτό. Ο Van Veen υποστηρίζει ότι νέες πολιτισμικές μορφές όπως η rave κουλτούρα αναδύονται ως αντιστάσεις εντός του πεδίου της επισφάλειας. Χειραγωγούν ή κάνουν “remix” τα σενάρια “scripts” της επισφάλειας, παίζοντας στα σύνορα μεταξύ της πραγματικότητας της επισφαλούς εργασίας και της ιδεολογίας του ριζοσπαστικού, επισφαλούς παιχνιδιού εργασίας. Για τον van Veen, η κυρίαρχη τάξη είναι «εγγεγραμμένη» σε φαντασίες ελευθερίας, αυτό-ολοκλήρωσης και κινητικότητας «την ίδια στιγμή που η επισφάλεια τους και η κατανάλωση υπονομεύουν τη ριζοσπαστική πραγμάτωση των σεναρίων τους (2010). Η rave κουλτούρα λειτουργεί προωθώντας αυτά τα σενάρια στο σημείο της υπερβολής, «εντατικοποιημένα στο σημείο της jouissance(απόλαυσης)» ή της ζωντανής διασκέδασης. Η rave κουλτούρα προκύπτει ως μία μη εγκεκριμένη «πολιτισμική συνέλευση της εξόδου». Ως εκ τούτου συνεισφέρει στην παραπέρα αποδόμηση των κατηγοριών της εργασίας και τηςσχόλης. Αυτό είναι επίκαιρο στο φως των πρόσφατων συμβάντων: η αμφισβήτηση που τίθεται από το κίνημα για δωρεάν πάρτυ έχει ξανά-εμφανιστεί δραματικά με το πετυχημένο χτύπημα της αστυνομικής καταστολής στο Scumoween rave.

Άλλες εκθέσεις δίνουν έμφαση στη δυνατότητα νέων μορφών διαμαρτυρίας. Οι Neilson και Rossiter χρησιμοποιούν ως το παράδειγμά τους εδώ το μοντέλο των ξαφνικών “flash” διαμαρτυριών οι οποίες πηγάζουν από και αποσύρονται σε ένα χώρο ήσυχου βασάνου, αλλά οι οποίες εκρήγνυνται απρόβλεπτα στο δημόσιο χώρο, και είναι επικίνδυνες και δυνατές εξαιτίας αυτής της μη-προβλεψιμότητά τους (2008:67). Αυτό είναι παρόμοιο με την άποψη του Hardt και του Negri ότι το φίδι έχει αντικαταστήσει τον τυφλοπόντικα (2000:57-8). Οι Neilson και Rossiter χρησιμοποιούν παραδείγματα όπως οι καταλήψεις

δημοσίων «μη-χώρων» από μετανάστες εργάτες στο Χονγκ Κονγκ και οι αστραπιαίες συλλόχλου διαμαρτυρίες από Ινδούς οδηγούς ταξί στη Μελβούρνη σαν παραδείγματα μοντέλων επισφαλούς διαμαρτυρίας

Η μετανάστευση και τα θέματα του φύλου συχνά διατέμνονται με θέματα επισφάλειας. Ο Mezzandra (2007) υποστηρίζει ότι οι αγώνες των μεταναστών προδιαγράφει τους αγώνες του προκαριάτου, πρώτον επειδή η μετανάστευση εξετάζει τα όρια του καπιταλιστικού ελέγχου, και δεύτερο επειδή η αβεβαιότητα της μεταναστευτικής εργασίας απειλεί να διευρυνθεί σε ολόκληρη την εργατική δύναμη. Αιτήματα φτιαγμένα για συνδυασμό «της ελευθερίας της κίνησης» με την «ελευθερία της επικοινωνίας» συνδέουν τους εργάτες της γνώσης με τους μετανάστες (Bove κ.α..2003). Προσοχή επίσης επισύρεται στην θηλυκοποίηση αρκετής επισφαλούς εργασίας (Precarias,2004). Η υποχώρηση της παραδοσιακής οικογένειας, μερικώς λόγω της απώλειας του «οικογενειακού μισθού», έχει δημιουργήσει νέους εμπορευματοποιημένους τομείς όπως τα fast food και η φροντίδα παιδιών, οι οποίοι έχουν καλυφθεί περισσότερο από γυναίκες εργαζόμενες. Επιπροσθέτως κατηγορούμενα παραδοσιακά οριζόμενα ως «θηλυκά», όπως η στοργή, η ευελιξία και η διαχείριση πολλαπλών καθηκόντων αποτιμούνται όλο και περισσότερο στην οικονομία των υπηρεσιών (Fantone 2006). Από την άλλη πλευρά η συζήτηση για το κίνημα της επισφάλειας έχει επικριθεί από φεμινίστριες για την έμφασή του σε περισσότερο αρσενικούς δημιουργικούς εργάτες (Federici , 2006; Vishmidt, 2005). Η άρθρωση των θεμάτων του φύλου με τα θέματα της επισφάλειας είναι μία δουλειά μετάφρασης που απαιτεί καινοτόμες πρακτικές.

Το κίνημα της επισφάλειας ορισμένες φορές έχει αμφισβητηθεί για την έλλειψη ευρύτερου συντονισμού. Σύμφωνα με ορισμένους συγγραφείς , η επισφάλεια έχει δύσκολα κερδίσει αποτελεσματικότητα στην οργάνωση πραγματικών ριζοσπαστικών ενεργειών (Neilson and Rossiter,2008:53). Συγκεκριμένα έχει αποτύχει να εξαπλωθεί από τις θεωρητικές του αρχές στις χώρες στις οποίες ένα εκτεταμένος «Φορντιστικός» η «Κορπορατιστικός» καπιταλισμός τώρα υπονομεύεται σε εκείνο, όπως στη Βρετανία, στην οποία η επισφάλεια δεν φαίνεται ως η εξαίρεση ή ως το νέο (2008:54). Η επισφάλεια φαίνεται ως η εξαίρεση σε χώρες όπως η Γαλλία, Γερμανία και Ιταλία κυρίως επειδή οι προηγούμενες Φορντιστικές ρυθμίσεις φαίνονται φυσιολογικές. Οι Neilson και Rossiter (n.d.) υποστηρίζουν ότι η επισφάλεια εμφανίζεται ως μία πολιτική αντίληψη εν μέρει εξαιτίας της απογοητευμένης διάθεσης μετά την αποτυχία των διαμαρτυριών εναντίον του πολέμου στο Ιράκ και της «πολιτικής του φόβου» συνδεδεμένη με μία περίοδο ατελείωτου παγκοσμίου πολέμου. Ο Fantone (2006) υποστηρίζει ότι το κίνημα της επισφάλειας περισσότερο αντιπροσωπεύει μία γενιά υψηλά εκπαιδευόμενων νέων ενήλικων (ηλικίας μεταξύ 20 και 40) σε αστικές περιοχές , αρκετούς από τους οποίους είναι ήδη πολιτικοποιημένοι ή κοινωνικά «εναλλακτικοί». Πριν από πολύ καιρό έχει προβλεφθεί ότι αυτή η γενιά θα μεγάλωνε δυσσαρεστημένη. Παρομοίως η Federici (2006) υποστηρίζει ότι τα προβλήματα αυτού του κινήματος προέρχονται από τις συγκεκριμένες ρίζες μεταξύ των υψηλά μορφωμένων ακτιβιστών των οποίων η αφήγηση της άυλης εργασίας ως ηγεμονική γοητεύει.

Το κίνημα της επισφάλειας, αναδύεται από ένα στρώμα ακτιβιστών που έρχονται από υψηλότερη εκπαίδευση και αντιμετωπίζουν την επισφάλεια για πρώτη φορά, μερικές φορές αποτυγχάνουν να συντονιστούν με άλλους που είναι ήδη στο περιθώριο, και θεωρούν την προοπτική της συνεχιζόμενης επισφαλούς εργασίας ως «σχεδόν ουτοπική»

(Berlant,2007:275; Neilson and Rossiter,2008:57). Ο δημοσιογράφος Bob Herber ανακάλυψε ότι η απελπισία είναι η βασική συναισθηματική κατάσταση μεταξύ των εργαζόμενων νέων στο Σικάγο: κανείς δεν περίμενε να βρει δουλειά, ή να μπορεί να εξεγερθεί και να επιφέρει αλλαγές. Ο Berardi λέει ότι αυτό είναι επειδή η αντίληψη της παρακμής είναι βαθύτερη από αυτή της πολιτικής, που ανέρχεται σε ένα συναίσθημα της κατάρρευσης έτσι ώστε συνολικά αυτό αποκλείει εναλλακτικές λύσεις (Berardi,2009:30). Στην πράξη, οι άνθρωποι εγκλωβισμένοι στην επισφάλεια φαίνεται να έχουν εγκλωβιστεί στην φιλόδοξη ταυτοποίηση με το στόχο της οικοδόμησης μίας «λιγότερης κακής» ζωής μάλλον, παρά να αντιτεθούν στην επισφάλεια (Berlant,2007:291; Neilson and Rossiter,2008:57). Άλλο ένα πρόβλημα είναι ότι η επισφάλεια μπορεί να διοχετευθεί στο αίτημα για ταυτότητα, και ως εκ τούτου σε ακροδεξιά και κοινοτιστικά κινήματα (Berardi,2009:94-5). Οι ελεύθεροι επαγγελματίες ελλείπει ενός αφεντικού να πολεμήσουν μπορεί να καταλήξουν να κινητοποιούνται από εθνικιστικά και λαϊκιστικά κινήματα εναντίων των κοινωνικών δαπανών, ως υποκατάστατο του αφεντικού (Weber,2004). Οι κοινοτιστές επιδιώκουν να παγώσουν το απροσδόκητο για να αποκρούσουν την επισφάλεια, και υπάρχουν επίσης κίνδυνοι ότι τα κινήματα να παγιδευτούν στην αντίληψη της ασφάλειας της παγκόσμιας νομικής αναγνώρισης (Mitropoulos, 2005). Άλλο ένα πρόβλημα είναι το αμφίσημο καθεστώς των κοινωνικών διαδικτύων. Οι εντάσεις μεταξύ των διαδικτύων ως μη-αντιπροσωπευτικές εναλλακτικές λύσεις στην ιεραρχία ή ως πτυχές διαδικτυακής διακυβέρνησης, με τις δικές του επικρατούσες συζητήσεις, μπορεί να είναι είτε παραγωγικές εντάσεις είτε να παράγουν την κατάρρευση των διαδικτύων (Neilson and Rossiter n.d.).

Αυτές οι κριτικές έχουν άμεσες απαντήσεις. Οι υποστηρικτές της έννοιας της επισφάλειας υποστηρίζουν ότι οι διαιρέσεις μεταξύ περισσότερο και λιγότερο εξαθλιωμένων τύπων της επισφάλειας αναπαράγουν τη νεοφιλελεύθερη στρατηγική του διαίρει και βασίλευε από την οποία τέτοιες διαστρωματώσεις παράγονται (Lorey,2010), κάτι που έχει σημειωθεί επίσης από τους Neilson και Rossiter αναφορικά με τη διαφωνία το εάν οι μετανάστες ή οι γνωσιακοί εργάτες αποτελούν την παραδειγματική φιγούρα της επισφάλειας (n.d.). Υποψιάζομαι ότι αυτό μπορεί να επιδεινώσει την έκταση στην οποία οι διαιρέσεις μεταξύ ενταγμένων και αποκλεισμένων ομάδων αντανakλούν τους τρόπους που βλέπουν και τα «συμφέροντα», διαφορές στο είδος όπως επίσης και στο βαθμό. Οι πιο ριζοσπαστικοί από τους αγώνες της εποχής μας προέρχονται από ομάδες ανθρώπων που είναι αποκλεισμένοι, ακραία στο περιθώριο, ή ενεργώς αναζητούν να δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν την αυτονομία τους, και αυτές οι ομάδες είναι ένας κόσμος μακριά από την επιθυμία για λιγότερο δυσμενείς συνθήκες ενσωμάτωσης που έρχεται περισσότερο αυθόρμητα στις πιο ενταγμένες ομάδες.

Πολλές συζητήσεις του κινήματος της επισφάλειας δίνουν έμφαση στην ανάγκη αναγνώρισης των διαφορών. Σήμερα η πολιτική οργάνωση ή σύνθεση πρέπει να λειτουργεί πέρα των συνόρων επειδή οι ασταθείς συνθήκες είναι πλέον ευρέως διαδεδομένες. (2008:65). Επομένως αυτό που υποστηρίζεται είναι ότι η επισφάλεια δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η γείωση των πολιτικών αγώνων επειδή τα αποτελέσματά της είναι τόσο διαφοροποιημένα (Neilson and Rossiter, 2008:58). Αυτό δεν παρέχει μία κοινή αιτία για να διαχωριστούν οι άνθρωποι από θεσμικές και άλλες διαιρέσεις, όπως το καθεστώς της ιδιότητας του πολίτη (2008:64; c.f.Berardi,2009:93). Μάλλον, μπορεί να λειτουργήσει ως

ένα χώρος στον οποίο διαφορετικές προσδοκίες και αγώνες διαρθρώνονται. Η μετάφραση, ως ένας τρόπος να φέρεις τις διαφορές σε σχέση, είναι εδώ κρίσιμη (Neilson and Rossiter, 2008:60; c.f. Butler, 2009:ix-x). Το «κοινό» της επισφάλειας έρχεται σε ύπαρξη μέσω της μετάφρασης μεταξύ διαφορετικών, επισφαλών θέσεων, με το κίνημα αναγνωρισμένο πως έχει την αποφασιστική δύναμη στις κατασκευές της επισφάλειας (2008:64). Ο Raunig (2007) παρατηρεί ότι οι οργανώσεις της επισφάλειας θα έπρεπε να ενθαρρύνουν τη συνομιλία και την ανταλλαγή των διαφορών μάλλον, παρά την ενοποίησή τους, δημιουργώντας μία «ένωση σε διασπορά» ή ένα συνδυασμό «μηχανών» μάλλον παρά «πανομοιότυπων δοχείων». Παρομοίως το δίκτυο Frassanito (2005) προσπαθεί να φανταστεί μορφοποίηση πολιτικών υποκειμένων «στην οποία διαφορετικές θέσεις υποκειμένων μπορούν να συνεργαστούν στην παραγωγή ενός νέου κοινού εδάφους αγώνα χωρίς τη θυσία της ιδιαιτερότητας των απαιτήσεων που προκύπτουν από την ίδια τη σύνθεση της ζωντανής εργασίας». Αυτό θεωρητικοποιείται με όρους «αυξανόμενης επικοινωνίας». Ο Shukaitis (2006) παρομοίως ισχυρίζεται ότι οι διαφορές στις κοινωνικές θέσεις των επισφαλών ομάδων παράγουν διαφορετικές μορφές εξέγερσης.

Η ισπανική φεμινιστική ομάδα Precarias a la Deriva υποστηρίζει ότι οι καταστάσεις των ανθρώπων είναι τόσο διαφοροποιημένες και μοναδικές που είναι δύσκολο να ανακαλύψουν είτε κοινό έδαφος ή έστω καθαρές διαφορές. Υποστηρίζουν μία ανασύνθεση μέσω της μεταξύ μας επαφής. «Χρειαζόμαστε να επικοινωνούμε την έλλειψη και την υπερβολή της εργασίας στις καταστάσεις της εργασίας και της ζωής μας με σκοπό να αποδράσουμε... από τους νεοφιλελεύθερους κατακερματισμούς» (Precarias, 2004). Μάλλον από μία απλή υπεράσπιση κεκτημένων δικαιωμάτων, το κίνημα της επισφάλειας χρειάζεται να επαναχαράξει τους όρους της εργασίας μέσω δικτύων και της αλληλεγγύης πέρα των φύλλων, των γενιών και των εθνικοτήτων. Επίσης να ανακτήσει τον όρο της «επισφάλειας» από μία κυρίαρχη κατασκευή στην οποία θεωρείται ως καθαρά αρνητική (Fantone, 2006).

Όμως, συχνά θεωρητικοποιείται ως μία έννοια που καθιστά ικανούς τους αγώνες εναντίον της γενικής ανάπτυξης των συνθηκών εργασίας (Δίκτυο Frassanito, 2005). Απογυμνωμένη από εγγυήσεις, η ζωή και η εργασία μένει ακόμα μόνο με μία επιλογή: πολιτική ενέργεια (Neilson and Rossiter, n.d.). Μερικές φορές προτείνεται ότι οι ιδιότητες και τα σύνολα των δεξιοτήτων κερδισμένα από την επισφαλή εργασία, όπως η μία ματιά για ευκαιρίες, η δουλειά μέσω διαδικτύων, η εικονογραφία και η έρευνα, επίσης καθιστά ικανές νέες μορφές διαφωνίας (Brophy and de Peuter, 2007:183-4). Άλλοι, όπως ο Mitropoulos (2005, ρωτάνε αν υπάρχει κάποια ανάγκη για μία επινόηση ενοποίησης των εργατών. Υπάρχει μία ανησυχητική τάση να ψάχνουν την υποταγή των διαφορών στην ομοιότητα με οποιαδήποτε στρατηγική που εστιάζει σε μία συγκεκριμένη ταυτότητα-κατηγορία ως τη βάση ενός κοινού αγώνα. Τα όρια του αυτονομισμού συνεπώς, είναι η έμφασή του στην ταυτότητα, στην μεταχείριση του του πρεκαριάτου, της άυλης εργασίας, ή του πλήθους ως κάτι συναφές ως προς μία ταυτότητα-κατηγορία με μία σαφής κοινωνική παρουσία (ακόμα και αν η διαφοροποίησή του είναι αναγνωρισμένη με μικρά γράμματα). Λέγεται, ότι τα κινήματα που εστιάζουν στην επισφάλεια φαίνεται να τείνουν να κινούνται πέρα από αυτό το όριο μέσω της έμφασής τους στην μετάφραση και στον διάλογο πέρα από τη διαφορά.

Πίσω στην ασφάλεια?

Μία κοινή απάντηση στην επισφάλεια από τα αριστερά έχει υπάρξει η προσπάθεια να επιστρέψουμε σε κάτι όπως η Φορντιστική τάξη. Τα συνδικάτα έχουν γενικώς αντιδράσει αρνητικά στην επισφάλεια και την ευέλικτη εργασία, την οποία την βλέπουν ως μία απειλή στις εργασιακές συνθήκες και στην ύπαρξη των συνδικάτων καθ'αυτών, που είναι προϋπόθεση της οργάνωσης σε σταθερούς χώρους εργασίας. Ως αποτέλεσμα, μιλάνε γενικώς για μία επιστροφή στο Φορντισμό και στην επαναρύθμιση της απασχόλησης. Η ίδια θέση λαμβάνεται και από θεωρητικούς όπως ο Pierre Bourdieu. Αυτό είναι προβληματικό επειδή αποτυγχάνει να δει πως η επισφάλεια είναι πραγματικά ένας τρόπος με τον οποίο ο καπιταλισμός έχει αποθεραπευθεί από την «άρνηση εργασίας» της δεκαετίας του 1970, ή από την πτήση από την Φορντιστική εργασία (Mitropoulos, 2005), και επειδή εξαγεί ρητορική δύναμη από την προϋπόθεση ότι οι προηγούμενες συνθήκες ήταν καλές (Shukaitis, 2006). Επίσης επικαλύπτεται επικίνδυνα με την αρνητική συζήτηση του πρεκαριάτου ως κοινωνικού προβλήματος.

Μία περισσότερη εξελιγμένη, αλλά επίσης προβληματική, προσέγγιση εστιάζει στην ιδέα του βασικού εισοδήματος ή του εγγυημένου κοινωνικού μισθού. Συχνά προτείνεται στην θεωρία του αυτονομισμού ότι οι άνθρωποι στην πραγματικότητα συνεχώς κάνουν άμισθη δουλειά μέσω της συμβολής των ικανοτήτων τους να επικοινωνούν, να προσαρμόζουν, να παράγουν συναισθηματικά αποτελέσματα και ούτω καθεξής. Αυτό είναι μία επέκταση ενός παλαιότερου επιχειρήματος το οποίο θεωρεί την οικιακή εργασία, την παραγωγή της διαβίωσης, την φροντίδα των παιδιών και άλλες απλήρωτες εργασίες ως απαραίτητα μέρη της αναπαραγωγής του καπιταλισμού τα οποία εκμεταλλεύονται χωρίς να πληρώνονται. Σαν αποτέλεσμα, μερικές φορές υποστηρίζεται ότι οι άνθρωποι θα έπρεπε να απαιτούν ένα βασικό εισόδημα ή ένα κοινωνικό μισθό, ανεξαρτήτων των συγκεκριμένων εργασιών, για να ανταμείβονται για αυτή την απλήρωτη δουλειά (Fumagalli, 2005). Η πεποίθηση ότι οι επισφαλείς εργασιακές συνθήκες ήρθαν για να μείνουν, οδηγεί σε αίτημα για περισσότερη ασφάλεια για τους ανθρώπους σε επισφαλή εργασία (Fantone, 2006). Για παράδειγμα, η γαλλική ομάδα Intermittents du Spectacle φωνάζει για ένα συνεχές εισόδημα για ασυνεχή εργασία (παρατίθεται Brophy and de Peuter, 2007:186). Όπως ο Neundlinger υποστηρίζει «αν μας εντυπώνεται ότι δεν υπάρχει πια ασφάλεια, ότι πρέπει να συνηθίσουμε στην ευελιξία και στην κινητικότητα, τότε ως επισφαλείς εργαζόμενοι, αντικρούομαι «εντάξει τότε... απαιτούμε – για όλα τα ενδεχόμενα- ένα εισόδημα!» (2004).

Αυτή η άποψη αντιμετωπίζει ένα αριθμό κριτικών. Ένα πρόβλημα με αυτό το επιχείρημα είναι ότι είναι ότι κρατάει το μισθό συνδεδεμένο με τη δουλειά, συνεπώς υπονοώντας ότι μόνο χρήσιμοι άνθρωποι θα έπρεπε να ανταμείβονται. Αυτό συνεπάγεται ένα είδος ψυχολογικής διάκρισης: μόνο εκείνοι οι άνθρωποι που είναι κοινωνικά προσαρμοσμένοι ανταμείβονται. Αυτό δεν είναι στην πραγματικότητα πως οι αυτόνομοι χρησιμοποιούν την ιδέα, αλλά υπονοείται στον σύνδεσμο που δημιουργείται μεταξύ της χρήσιμης εργασίας και του βασικού εισοδήματος. Στα όριά της αυτή η αντίληψη υποστηρίζει ότι ακόμη και δραστηριότητα χωρίς κοινωνικό περιεχόμενο είναι παραγωγική, καθώς δεν υπάρχει δεδομένος καθορισμός της αξίας- ακόμα και για παράδειγμα ένα άτομο που ενεργεί με

βάση προσωπικές ψυχολογικές επιταγές που μόνο αυτοί καταλαβαίνουν θα ήταν τόσο πηγή αξίας όσο όποιο άλλο είδος κοινωνικής ενέργειας (Gulli,2010). Ενώ αυτό είναι αλήθεια με όρους ηθικής αξίας, δεν είναι το είδος της αξίας που υποστηρίζει ο νεοφιλελευθερισμός, μάλλον ο νεοφιλελευθερισμός ψάχνει για ειδικές κατηγορίες «κατάλληλων προς απασχόληση» αξιών όπως η γρήγορη, άμεση, μεταδόσιμη μεταφορά πληροφορίας απαλλαγμένη από την αμφισημία της κυρίαρχης προοπτικής, και του αιτήματος να είναι μεταδοτική, για να επικοινωνείται και να συνεργάζεται (Lazzarato,1996:3).

Ένα άλλο πρόβλημα είναι το αίτημα του βασικού εισοδήματος αφήνει αρκετή εξουσία στα χέρια του κράτους, ψάχνοντας το κράτος να λύσει το πρόβλημα του πρεκαριάτου. Αυτό μερικές φορές λαμβάνεται ως επικίνδυνο σε ένα κόσμο όπου το κράτος ήδη τοποθετείται ως ο προμηθευτής της ασφάλειας. Συνεπάγεται μία άποψη για το κράτος ως ενός παράγοντα που μπορεί και πρέπει να σταθεροποιήσει το κεφάλαιο, και αυτό «ενδυναμώνει την κυρίαρχη ρητορική της ασφάλειας σε μία περίοδο παγκόσμιου πολέμου» (Neilson and Rossiter, n.d.). Ο Mitropoulos υποστηρίζει ότι «νόμος γίνεται η κοσμική γλώσσα της προσευχής ενάντια στην έκτακτη ανάγκη» ακόμα και αν ο διαχωρισμός του νόμου από την οικονομία γίνεται λιγότερο πιθανός από ότι ήταν ποτέ. Η αντίσταση ως έξοδος συνεπώς επαναμεταφράζεται σε στρατηγικές ορατότητας, αναγνώρισης και ενσωμάτωσης. Στην πράξη, το βασικό εισόδημα τείνει να μετατραπεί σε καταναγκασμό για δουλειά ή ακόμα σε καταναγκαστική εργασία μέσω της επιβολής της εργασίας (Mitropoulos, 2005). Αμ τι άλλο είναι τουλάχιστον μάλλον αποδυναμωτικό, αρνούμενο στο πρεκαριάτο τα μέσα να λύσει τα προβλήματά του. Ο Shukaitis θεωρεί το αίτημα για ένα βασικό εισόδημα ως μία επικίνδυνη έκκληση προς το έθνος-κράτος ή σε διεθνείς διακρατικούς μηχανισμούς (2006). Παρομοίως ο Iles (2005:136) υποστηρίζει ότι το αίτημα διακινδυνεύει να αποκλείσει αγώνες που αναζητούν να ξεπεράσουν τον καπιταλισμό συνολικά. Είναι επίσης μάλλον απίθανο τα κράτη, πιεζόμενα από τις νεοφιλελεύθερες απαιτήσεις για να είναι «ανταγωνιστικά» στον παγκόσμιο αγώνα προς τα κάτω για να προσελκύσουν εταιρίες, να δαπανήσουν για τη θέσπιση βασικών εισοδημάτων, έστω και αν σε βάθος χρόνου θα σταθεροποιούσε το νεοφιλελευθερισμό (κάτι αμφισβητήσιμο).

Υπάρχει κάποια διαμάχη για το εάν το αίτημα για ένα βασικό εισόδημα θα μπορούσε να επιτευχθεί εντός μίας καπιταλιστικής κοινωνίας. Οι Tsianos και Papadopoulos υποστηρίζουν ότι το βασικό εισόδημα είναι ασύμβατο με τη μισθωτή εργασία, αφού αποσυνδέει το εισόδημα από την δουλειά. Επικρίνουν τις εκστρατείες αυτού του είδους ως προσπάθεια εγκαθίδρυσης ενός νέου συμβιβασμού της flexicurity (ασφάλεια σε ευέλικτη εργασία) μάλλον, παρά ως αναζήτηση να κινηθούν πέρα από τη δουλειά. Αντί να βλέπουν τους επισφαλείς εργαζόμενους ως ένα «σπάνιο είδος» που χρειάζεται προστασία, θα έπρεπε να δούμε το πρεκαριάτο ως τρομακτικό υποκείμενο που πιέζει την εξουσία να αλλάξει τον κόσμο (Tsianos and Papadopoulos, 2006). Ο Neundelinger (2004) υποστηρίζει ότι είναι μία στρατηγική να βρούμε μία ισορροπία μεταξύ της ζωής χωρίς όρια και της εμπειρίας της επισφαλούς ενσωμάτωσης, και είναι καθαυτή επισφαλή ισορροπημένη μεταξύ της δημιουργίας ελεύθερων χώρων εκτός καπιταλισμού και κράτους και του κινδύνου αναπαραγωγής αποκλεισμών γύρω από τη λογική της κανονικότητας της τρέχουσας κοινωνικής τάξης. Αναμφισβήτητα, ένα βασικό εισόδημα νεοφιλελεύθερου τύπου υπάρχει ήδη σε μορφές εισοδηματικής υποστήριξης (όπως Working Tax Credits [εισοδηματικές

ενισχύσεις κυρίως για υποαπασχολούμενους στη Μεγάλη Βρετανία] και στεγαστικά επιδόματα) που επιδοτούν τους χαμηλούς μισθούς. Φαίνεται ότι υπάρχουν ελάχιστα κίνητρα για το νεοφιλελευθερισμό να προχωρήσει πέρα από αυτά τα μέτρα. Η Lorey (2010) υποστηρίζει ότι ο νεοφιλελευθερισμός δεν θέλει να επιτρέψει καμία μείωση στην ανασφάλεια επειδή χρησιμοποιεί την ανασφάλεια για να κυβερνήσει. Πραγματικά, ένα de facto βασικό εισόδημα υπήρξε για τους πολίτες στο Βορρά πριν από την ανατολή του νεοφιλελευθερισμού, λόγω της ανάδυσης «της αυτονομίας του επιδόματος ανεργίας», στην οποία οι άνθρωποι θα χρησιμοποιούσαν τα επιδόματα και τις φοιτητικές επιχορηγήσεις για να παρέχουν ένα εισόδημα ενώ παρέμεναν αυτόνομοι από την καπιταλιστική εξουσία (Aufheben, 1999). Η νεοφιλελεύθερη επίθεση είναι εν μέρει απάντηση σε αυτό το φαινόμενο, που παρουσιάστηκε μία «αποεμπορευματοποιημένη» λειτουργία απεχθής από καπιταλιστές και αναμφισβήτητα επιδρούσα στα κέρδη (Offe, 1984).

Εν τούτοις, οι Brophy και de Peuter (2007:186) προτείνουν ότι ένα βασικό εισόδημα θα μπορούσε να είναι ο μοναδικός δρόμος του καπιταλισμού να αντιμετωπίσει μία μελλοντική κρίση εργασίας που προκύπτει από μία αδυναμία να πληρώσει για να διατηρείται μία περιοδική εργατική δύναμη. Αυτό εγείρει ενδιαφέροντα ερωτήματα. Ο καπιταλισμός φαίνεται να προχωράει ιστορικά μέσω φάσεων περισσότερο και λιγότερο ρυθμισμένων περιόδων, οργανωμένου καπιταλισμού και μέσω σύγχυσης, ανταποκρινόμενος σε φάσεις ανάκαμψης και ύφεσης, και είναι απολύτως πιθανόν ότι αν ποτέ βγούμε από αυτή την ύφεση, κάποιο είδος περισσότερο οργανωμένου καπιταλιστικού συστήματος θα επακολουθήσει. Και είναι απόλυτα πιθανόν, με βάση την εμπειρία του παρελθόντος, ότι τα σημερινά ριζοσπαστικά αιτήματα, σε κατάλληλα αποδυναμωμένες μορφές, θα ικανοποιηθούν εν μέρει (αρκετά όπως παλαιότερα τα εργατικά αιτήματα που ενσωματώθηκαν στο Φορντισμο, και στους πολιτικούς αγώνες ταυτότητας στο νεοφιλελεύθερο λόγο). Αν αυτό θα κάνει τα πράγματα αληθινά καλύτερα είναι ένα άλλο θέμα. Συγγραφείς στην αιχμή του Φορντισμού, όπως ο Marcuse (1964) και ο Debord (19687), έτειναν να τον απεικονίζουν ως ανιαρό, κοινωνικά κλειστό, αυταρχικό, με έλλειψη αίσθησης του απέξω ή του εναλλακτικού. Με αυτή την έννοια, υπάρχουν πλεονεκτήματα του να ζεις σε μία εποχή ύφεσης, όταν οι επιλογές φαίνονται περισσότερο ανοιχτές. Επίσης φαίνεται ότι η μετάβαση μεταξύ φάσεων ανάκαμψης και ύφεσης, και μεταξύ περιόδων του καπιταλισμού, συμβαίνουν σε απάντηση μαζικής αντίστασης που καθιστά την προηγούμενη σύνθεση του καπιταλισμού μη βιώσιμη. Μία νίκη για την εκστρατεία του βασικού μισθού θα ήταν σίγουρα ένα τεράστιο βήμα προς ένα πρακτικό επίπεδο, αλλά χωρίς να κινείται πέρα του καπιταλιστικού πλαισίου. Όπως το κράτος πρόνοιας πριν από αυτό, είναι πιθανόν να γίνεται αποδεκτό μόνο αν το σύστημα αισθάνεται να απειλείται από μία περισσότερο βαθύτερη πρόκληση.

Ανοικοδομώντας Αυτόνομους Βιόκοσμους.

Η εναλλακτική λύση στο να ψάχνεις στο σύστημα για λύσεις είναι να ανοικοδομείς λύσεις από μόνοι μας, σε επίπεδο βάσης. Ένας αριθμός επιχειρημάτων αυτού του είδους έχουν

γίνει. Η Precarias a la Deriva υποστηρίζουν ότι μας αρνούνται το δικαίωμα να σχηματίσουμε τα δικά μας υπαρξιακά εδάφη, ή την αίσθηση του χώρου. «Αν αυτή η εδαφικοποίηση δεν μπορεί να λάβει χώρα σε ένα κινούμενο και αλλάζων χώρο εργασίας, τότε θα πρέπει να κατασκευάσουμε περισσότερο ανοιχτούς και διάχυτους χώρους»(Precarias,2004). Οι Tsianos και Papadopoulos (2006) γράφουν για την ανάκτηση της ικανότητας «να αργοπορείς με το χρόνο» σπάζοντας τη γραμμική λογική του χρόνου, σε αντίσταση στη στάση του «δεν έχω χρόνο». Καλούνε για μία αμφισβήτηση της κεντρικότητας της δουλειάς στη ζωή. Ο Berardi υποστηρίζει ότι μία στρατηγική «αφαίρεσης» είναι δυνατή, απομακρύνοντας τον καθένα μας από τον ίλιγγο της πληροφοριακής ροής και των ανταγωνιστικών πιέσεων, αλλά αυτή η στρατηγική μπορεί μόνο να επιδιωχθεί από μικρές, αυτόνομες κοινότητες (2009:43). Αυτές οι προτάσεις υποδεικνύουν προς στρατηγικές που δίνουν έμφαση στην ανοικοδόμηση της αυτονομίας.

Θα έπρεπε να θυμόμαστε ότι οι δυσκολίες του αποκλεισμού και της εκμετάλλευσης έχουν αναδιαμορφωθεί, έτσι ώστε οι ανάγκες και τα αιτήματα να μην είναι πλέον τα ίδια όπως πριν. Οι Neilson και Rossiter (n.d.) παραθέτουν ένα έμμισθο συγγραφέα που, σε ευέλικτη εργασία, η μία μέρα κυλάει μετά την άλλη και με την απώλεια της αίσθησης του χρόνου, οι άνθρωποι επίσης το ίχνος της ελπίδας για ένα διαφορετικό αύριο. Ο αγώνας τους λοιπόν είναι λιγότερο για τους όρους της δουλειάς και περισσότερο για την ανάκτηση του «χρόνου της ζωής», την ικανότητα να δημιουργούν και να κοιτάζουν μπροστά προς κάτι νέο. Υποστηρίζουν ότι αυτό θα σήμαινε στην πράξη «αποκατάσταση ή επινόηση τεχνικών αξίας που αντιμετωπίζουν τις αβεβαιότητες της οικονομικής και οντολογικής ζωής» δημιουργώντας μία ζωή όπου οι άνθρωποι δεν έχουν «ασφάλεια» με τη συνηθισμένη έννοια, αλλά είναι ενεργοί και ελεύθεροι. Αυτοί οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι τα κοινά δεν είναι πλέον εύθραυστοι χώροι για να προστατεύονται από την περίφραξη, αλλά πρέπει ενεργά να κατασκευαστούν μαζί με νέες υποκειμενικότητες (2008:65-6). Ο Mitropoulos παρομοίως επιχειρηματολογεί ότι ένα διαφορετικό μέλλον μπορεί να οικοδομηθεί μόνο επισφαλώς, χωρίς εδάφη(2005). Συγγραφείς όπως ο Virno (2004) ομοίως επιχειρηματολογεί για μία δεσμευμένη αποχώρηση. Αλλά προς τι είδους εναλλακτική λύση; Τέτοιες αφηγήσεις τείνουν να αφήνουν αναπάντητη την ερώτηση για τις συνθήκες μίας τέτοιας ζωής.

Χρειάζεται να χτίσουμε τις απαντήσεις μας στην επισφάλεια, που δημιουργεί ελαφρότητα και ανθρώπινη ασφάλεια μέσω δικτύων και καθημερινών σχέσεων. Η επισφάλεια των εργατών στον καπιταλισμό αρχικά δημιουργήθηκε μέσω αποστέρησης των μέσων διαβίωσης (Shukaitis, 2006). Επομένως συνεπάγεται ότι η ανοικοδόμηση της διαβίωσης μπορεί να αναδημιουργήσει τα κοινά. Η προοπτική της διαβίωσης (Mies και Bennholdt-Thomsen,1999) προτείνει τη δυνατότητα δημιουργίας μίας συστηματικής εναλλακτικής λύσης στην καπιταλιστική εμπορευματική παραγωγή. Αυτή η εναλλακτική λύση μπορεί να λειτουργήσει και στο επίπεδο των βασικών αναγκαιοτήτων της ζωής και στους όρους αναμόρφωσης της πολιτιστικής παραγωγής, εκπαίδευσης, κλπ. Η δυναμική είναι διαφορετική από ότι υπονοείται από τους Neilson και Rossiter, επειδή, ενώ τα κοινά πρέπει να κατασκευαστούν ενεργά, επίσης γίνονται μία εύθραυστη κληρονομιά από τη στιγμή που σχηματοποιούνται, τα οποία πρέπει να αμυνθούν ενάντια στην περίφραξη. Υπάρχουν ακόμα αρκετά μέρη στον κόσμο, όπως η Τσιάπας και η Δυτική Παπούα, και περιστασιακά στη Βρετανία, όπως στην άμυνα των κοινωνικών κέντρων και των καταλήψεων, όπου η

λογική των κοινών-περίφραξης ακόμα λειτουργεί στην κλασσική της μορφή. Επιπλέον, όσο περισσότερο τα κοινά κατασκευάζονται ενεργά τόσο μεγαλύτερο χώρο καλύπτουν. Οι μικρές αυτόνομες κοινότητες που γράφει ο Berardi μπορεί να ανασυντεθούν σε ευρύτερα κινήματα όπως δίκτυα διαβίωσης. Τα κοινά μπορούν έτσι να αποτελέσουν δυνητικά μία ολόκληρη αυτόνομη ζώνη που παίρνει σχήμα κάτω από τη μύτη του κυριάρχου συστήματος. Αυτή η κίνηση, ειδικά αν συνδυασθεί με μία οικονομία δώρου, δημιουργεί τη δυνατότητα για ένα βασικό εισόδημα χωρίς να προσφεύγει σε ένα πάροχο όπως το κράτος.

Η αναδημιουργία της διαβίωσης είναι καίριας σημασίας εδώ. Η διαβίωση συνεπάγεται τη ελαστικότητα στην εκπλήρωση των βασικών αναγκών, σε αντίθεση με τη μεγιστοποίηση του αποτελέσματος εις βάρος της τρωτότητας στα σοκ. Επίσης αναπροσανατολίζεται από τις ανταλλακτικές αξίες στις αξίες χρήσης, αποκαθιστώντας τη διάσταση του απέξω που έχει διαβρωθεί από τον καπιταλισμό. Η Federici (2006) υποστηρίζει ότι πρέπει να ξανασκεφτούμε και να ανασύρουμε έμπνευση από την ιστορική παράδοση της αμοιβαίας βοήθειας των εργατικών κοινοτήτων. Πριν από το Φορντισμό, ένα ευρύ στρώμα καθημερινών απαντήσεων στην ανασφάλεια που ήταν πολύ κοινή στη ζωή της εργατικής τάξης, όπως ταμεία αλληλοβοήθειας, διανομές μεριδίων, δωρεάν υπηρεσίες παρεχόμενες στους γείτονες. Αυτά και παρόμοιες πειραματικές πρωτοβουλίες, σχημάτισαν τη βάση για το έργο του Colin Ward για την αναρχία στην καθημερινή ζωή (Ward, 1982). Πολλές από αυτές τις πρακτικές έχουν αποσυντεθεί γιατί το κράτος πρόνοιας φάνηκε να τις κάνει περιττές. Στην πραγματικότητα, το σύστημα κατέστρεψε αυτές τις καθημερινές απαντήσεις δελεάζοντας τους ανθρώπους σε μία ψευδή αίσθηση ασφάλειας, αγκιστρώνοντας τους ανθρώπους σε ένα σύστημα θεσμικών παροχών, και στη συνέχεια αποσύροντας ή αυξάνοντας το κόστος των συστημικών θεσμών αφού οι εναλλακτικές λύσεις είχαν πέσει σε παρακμή. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη να ανακατασκευάσουμε τις καθημερινές, δικτυακές απαντήσεις στην επισφάλεια και να ξανακτήσουμε την ελαστικότητα. Η Federici (2006) επίσης αναφέρεται στις ιθαγενείς κοινότητες στην Βολιβία και στον Ισημερινό και στην αποτελεσματική αναπαραγωγή τους, δημιουργώντας συνεχείς, πολύ ριζοσπαστικούς αγώνες εναντίον του κεφαλαίου. Οι αυτόχθονες κοινότητες συχνά είναι υποδειγματικές στο να δείχνουν πως η ζωή μπορεί να ζήσει έξω από τις καπιταλιστικές σχέσεις. Τα αναδυόμενα Ελεύθερα Πανεπιστήμια παρέχουν ένα ακόμα παράδειγμα της ανασυγκρότησης κοινωνικών σχέσεων ως απάντηση στην επισφάλεια. Ο πολλαπλασιασμός αυτών των πρωτοβουλιών σε όλους τους τομείς της ζωής μπορούν να καταστήσουν το κεφάλαιο και το κράτος περιττά, ανασκευάζοντας μία βάση από την οποία βιώσιμα κινήματα αντίστασης μπορεί να προκύψουν.

Για να καταλήγουμε, το πρεκαριάτο είναι ένα νέο τρομακτικό υποκείμενο επειδή η επισφάλεια περιέχει θετικές όπως και αρνητικές πτυχές. Το πρεκαριάτο παραμένει ακόμα ένα ανήσυχο υποκείμενο επειδή η απουσία εγγυήσεων από το κράτος και το κεφάλαιο προμηθεύει υπαρξιακή ανασφάλεια. Το τρέχον κύμα περικοπών συνθέτουν αυτή την κατάσταση, αποδεικνύοντας τη μη εγγυημένη φύση των μορφών των «κοινών» βασισμένων στο κράτος πρόνοιας στο σημερινό κλίμα. Στην κίνηση πέρα από την τρωτότητα σε τέτοιου είδους επιθέσεων, χρειάζεται να τοποθετηθεί μία συστημική κριτική της δουλειάς και της εμπορευματοποίησης, και να αναδομήσουμε νέες μορφές ζωής βασισμένες στη διαβίωση και στις οικονομίες του δώρου. Με αυτό τον τρόπο, μπορούμε να κινηθούμε πέρα από τη δημιουργία αιτημάτων προς το κράτος που έχουμε πολύ μικρή

δύναμη να επηρεάσουμε, και την ίδια στιγμή δημιουργούμε μία βάση για να είμαστε ικανοί να στηρίζουμε αιτήματα πιο μαχητικά στο μέλλον. Τελικά η αποτελεσματικότητα των απαντήσεων στις περικοπές και στις νεοφιλελεύθερες επιθέσεις στα κοινωνικά δικαιώματα εξαρτώνται από την ικανότητά μας να ανασυνθέτουμε αυτόνομους χώρους.

Βιβλιογραφία

Arrighi, G. (2007), *Adam Smith in Beijing*, London: Verso.

Aufheben (1999), 'Dole Autonomy versus the Re-Imposition of Work: Analysis of the Current Tendency to Workfare in the UK'.

Available from: <http://libcom.org/library/dole-autonomy-aufheben>

Berardi, F. (2009), *Precarious Rhapsody*, New York: Minor Compositions.

Berlant, L. (2007), 'Nearly Utopian, Nearly Normal: Post-Fordist Affect in *La Promesse* and *Rosetta*', *Public Culture* 19 no. 2, pp. 273-301.

Bourdieu, P. (1998), *Acts of Resistance: Against the Tyranny of the Market*, New York: The New Press.

Bove, A., E. Empson, G. Lovink, F. Schneider and S. Zehle (2003), *Makeworlds Paper 3*.

Available from: <http://www.makeworlds.org/node/2>

Brophy, E. and G. de Peuter (2007), 'Immaterial Labor, Precarity and Recomposition', in C. McKercher and V. Mosco (eds.), *Knowledge Workers in the Information Society*, Lanham, MD: Lexington, pp.

Butler, J. (2009), 'Performativity, Precarity and Sexual Politics'.

Available from: <http://www.aibr.org/antropologia/04v03/criticos/040301b.pdf>

Casas-Cortes and Cobarrubias (2007), 'Drifting Through the Knowledge Machine', in S. Shukaitis, D. Graeber and E. Biddle (eds.), *Constituent Imagination: Militant Investigations, Collective Theorizing*, Edinburgh: AK Press, pp. 112-26.

Debord, G. (1967), *Society of the Spectacle*.

Available from: <http://www.bopsecrets.org/SI/debord/>

Dowling, E., R. Nunes and B. Trott (2007), 'Immaterial and Affective Labour Explored', *Ephemeria* 7 no. 1, pp. 1-7.

Dyer-Witheford, N. (2005), 'Cyber-Negri: General Intellect and Immaterial Labour', in T.S. Murphy and A.K. Mustapha, *The Philosophy of Antonio Negri: Resistance in Practice*, London: Pluto, pp. 136-62.

Fantone, L. (2006), 'A Different Precarity: Gender and Generational Conflicts in Contemporary Italy'.

Available from: <http://precariousunderstanding.blogspot.com/2007/01/05/a-different-precariaty/>

Federici, S. (2006), 'Precarious Labor: A Feminist Viewpoint'.

Available from: <http://inthemiddleofthewhirwind.wordpress.com/precarious-labor-a-feminist-viewpoint/>

Foti, A. (2004), 'Mayday! Mayday! Euro Flex Workers, Time to get a Move On!'

Available from: http://www.republicart.net/disc/precariat/foti01_en.htm

Frassanito Network (2005), 'Precarious, Precarization, Precariat?'

Available from: <http://precariousunderstanding.blogspot.com/2007/01/05/precarious-precariation-precariat/>

Friedmann, J. (1986), 'The world-city hypothesis', *Development and Change* 17, pp. 69-84

Friedmann, J. and G. Wolff (1982), 'World City Formation: An agenda for research and action', *International Journal of Urban and Regional Research* 6, pp. 309-44.

Fumagalli, A. (2005), 'Bioeconomics, Labour Flexibility and Cognitive Work: Why not Basic Income?', in G. Standing (ed.), *Promoting Income Security as a Right: Europe and North America*, London: Anthem Press, pp. 337-50.

Gill, S. (1995), 'The Global Panopticon? The Neo-Liberal State, Economic Life and Democratic Surveillance', *Alternatives* 20 no. 1, pp. 1-49.

Gramsci, A. (1971), *Selections from the Prison Notebooks*, London: Lawrence and Wishart.

Guattari, F. and A. Negri (1990), *Communists like Us: New Spaces of Liberty, New Lines of Alliance*, New York: Semiotext(e).

Gulli, B. (2010), 'Immanent Singularities: An Interview with Bruno Gulli'.

<http://www.minorcompositions.info/gulli.html>

Hardt, M. and A. Negri (2000), *Empire*, Harmondsworth: Penguin.

Henwood, D. (2005), 'Social Security Revisited', *Left Business Observer*, March, pp. 3-5, 7.

Holmes, B. (2004), 'The Spaces of a Cultural Question'.

Available from: http://www.republicart.net/disc/precariat/holmes-osten01_en.htm

Iles, A. (2005), 'The Insecurity Lasts a Long Time', *Mute* 29, pp. 136-7.

Isbell, B.J. (1980), *To Defend Ourselves: Ecology and Ritual in an Andean Village*, Prospect Heights: Waveland Press.

Kapur, J. (2007), '"New" Economy/Old Labour: Creativity, Flatness, and Other Neoliberal Myths', in C. McKercher and V. Mosco (eds.), *Knowledge Workers in the Information Society*, Lanham, MD: Lexington, pp. 163-76.

Lazzarato, M. (1996), 'Immaterial Labour'.

Available from: <http://www.generation-online.org/c/fcimmateriallabour3.htm>

Lorey, I. (2010), 'Becoming Common: Precarization as Political Constituting'.

Available from: <http://www.e-flux.com/journal/view/148>

Marcuse, H. (1964), *One Dimensional Man*.

Available from: <http://www.marxists.org/reference/archive/marcuse/works/one-dimensional-man/index.htm>

Marcuse, H. (1969), *Essay on Liberation*, Harmondsworth: Penguin.

McMarvill, B. and R. Los Ricos (n.d.), 'Empire and the End of History', *Green Anarchist* 67, pp. 13-15.

Mezzadra, S. (2007), 'Living in Transition: Toward a Heterolingual Theory of the Multitude'.

Available from: <http://roundtable.kein.org/node/653>

Midnight Notes Collective (2010), 'Promissory Notes: From Crisis to Capitalism'.

Available from: <http://www.midnightnotes.org/Promissory%20Notes.pdf>

Mies, M. and V. Bennholdt-Thomsen (1987), *The Subsistence Perspective: Beyond the Globalised Economy*, London: Zed.

Mitropoulos, A. (2005), 'Precari-Us?', *Mute* 29, pp. 88-92.

Available from: <http://www.metamute.org/en/Precari-us>

Negri, A. (1998), *Revolution Retrieved: Selected Writings on Marx, Keynes, Capitalist Crisis and New Social Subjects, 1967-1983*, London: Red Notes.

Neilson, B. and N. Rossiter (n.d.), 'From Precarity to Precariousness and Back Again: Labour, Life and Unstable Networks'.

Available from: <http://publication.nodel.org/From-Precarity-to-Precariousness>

Neilson, B. and N. Rossiter (2008), 'Precarity as a Political Concept, or, Fordism as Exception', *Theory, Culture and Society* 25 no. 7-8, pp. 51-72.

Neundlinger, K. (2004), 'Fuzzy Production Logics: Experience and Reflection in the Laboratory of Insecurity'.

Available from: http://republicart.net/disc/precariat/neundlinger01_en.htm

Nowotny, S. (2004), 'Precarious Residence: The Universal Embassy as a Site of Social Production'. Available from: http://www.republicart.net/disc/precariat/nowotny04_en.htm

Offe, C. (1984), *Contradictions of the Welfare State*, Cambridge, MA: MIT Press.

Paoli, G. (2004), 'Demotivational Training: Anecdote on the Drop in Economic Optimism'.

Available from: <http://eipcp.net/transversal/0704/paoli/en>

Precarias a la Deriva (2004), 'Adrift through the Circuits of Feminized Precarious Work'.

Available from: http://www.republicart.net/disc/precariat/precarias01_en.htm

Raunig, G. (2004), 'La Inseguridad Vencera: Anti-Precariousness Activism and Mayday Parades'. Available from: http://www.republicart.net/disc/precariat/raunig06_es.htm

Raunig, G. (2007), 'The Monster Precariat'.

Available from: <http://translate.eipcp.net/strands/02/raunig-strands02en#redir>

Sarrantonio, T. (2008), 'Cracking the Looking-Glass: Perception, Precarity, and Everyday Resistance'.

Available from: <http://platypus1917.org/2008/04/01/cracking-the-looking-glass-perception-precarity-and-everyday-resistance/>

Sassen, S. (1991), *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

Sennett, R. (1998), *The Corrosion of Character*, New York: Norton.

Shukaitis, S. (2006), 'Whose Precarity is it Anyway?', *Fifth Estate* 41 no. 3.

Available from: <http://www.myspace.com/haduhi/blog/207475893>

Tari, M. and I. Vanni (2005), 'On The Life and Deeds of San Precario, Patron Saint of Precarious Workers and Lives', *Fibreculture Journal* 5.

Available from: http://journal.fibreculture.org/issue5/vanni_tari.html

Tsianos, V. and D. Papadopoulos (2006), 'Precarity: A Savage Journey to the Heart of Embodied Capitalism'.

Available from: <http://eipcp.net/transversal/1106/tsianospapadopoulos/en>

van Veen, T.C. (2010), 'Technics, Precarity and Exodus in Rave Culture', *Dancecult* 1 no. 2.

Available from: <http://dj.dancecult.net/index.php/journal/article/view/9>

Virno, P. (2004), *The Grammar of the Multitude*, New York: Semiotext(e).

Available from: <http://www.generation-online.org/c/fcmultitude3.htm>

Vishmidt, M. (2005), 'Precarious Straits', *Mute* 29, pp. 93-5.

Available from: <http://www.metamute.org/en/Precarious-Straits>

Ward, C. (1982), *Anarchy in Action*, London: Freedom Press.

Weber, B. (2004), 'Everyday Crisis in the Empire'.

Available from: http://republicart.net/disc/precariat/weber01_en.htm